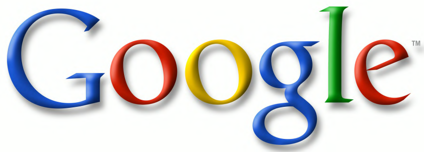
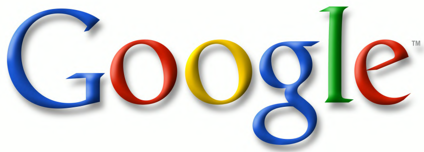

PVBLII SYRI MIMI

Selectæ Sententiæ.

DIONYSII CATONIS

Disticha de Moribus:

Cum versione Græca PLANVDIS, *paribus versibus.*

SENTENTIÆ PVBLIANÆ totidem versibus Græcis, & quædam Catonis Disticha Græce a IOSEPHO SCALIGERO reddita: cum NOTIS eiusdem.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex OFFICINA PLANTINIANA,
cIↃ. IↃ. IIC.

AD LECTOREM.

Pueri semper sumus pleriq. hominum, & cum ætate lusuum potius genera mutamus, quam mores. Quare cum vulgus a directis & tristioribus Ethices præceptis, vt tetris absinthiis, etiam olim abhorreret; reperti sunt qui ægris mortalibus eadem salutis medicamina propinarét, sed suauiloquenti illa carmine, & quasi museo dulci melle contacta. Similiter cum plurimi vera historiarum exempla, praxin videlicet Philosophicam, vt seueriorem respuerent; princeps Æsopus, aliique eum sequuti, Apologos adinuenerunt: quorum, vt inquit Phædrus, duplex mos est; quod risum mouent, & quod prudentis vitam consilio monent. Ita enimuero euenit Lucretianum illud, vt multi decepti non caperentur, capianturque. Posterioris generis opusculum nuper dedimus, beneuole Lector, Phædri & aliorum veterum Latinorum Græcorumque poetarum Fabellas Æsopias: Prioris hoc damus; ita tamen vt illi, si velis, præponi possit. Continet Pub. Syri Mimos, & Dionysij Catonis Disticha de moribus: illos nouiter ab Illustri viro Iosepho Scaligero paribus versibus Græcis aptissime redditos: hæc iam olim a Planude; sed non tam feliciter. Ab illustri tamen viro vt & illa transferret, impetrari non potuit: tanta eius ingenuitas est, vt plus apud ipsum antiquitatis maiestas valeat, quam auctoris futilitas. Notis interea, quæ emendari debeant, admonuit. Tu itaq. Lector vtiliter vtere Enchiridio gemino Philosophiæ poeticæ, theorico & practico. Vale.

PVBLII SYRI

Selectæ Sententiæ.

A MORTE semper homines tantundem absumus.
Ab alio spectes, alteri quod feceris.
Ab amante lacrimis redimas iracundiam.
Absentem lædit, cum ebrio qui litigat.
Ad calamitatem quilibet rumor valet.
Ad pœnitendum properat, cito qui iudicat.
Ad tristem partem strenua est suspitio.
Adulter est vxoris amator acrior.
Æs debitorem leue, grauem inimicum facit.
Ætas cinædum celat, ætas indicat.
Aliena nobis, nostra plus aliis placent.
Alienum æs homini ingenuo acerba est seruitus.
Alienum est omne, quicquid optando euenit.
Alterius damnum gaudium haud facias tuum.
Amans iratus multa mentitur sibi.
Amans quid cupiat, scit: quid sapiat, non videt.
Amans quod suspicatur, vigilans somniat.
Amare iuueni fructus est, crimen seni.
Amare & sapere vix Deo conceditur.
Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras.
Amicitia semper prodest, amor & nocet.
Amicitia pares aut accipit, aut facit.
Amici vitia ni feras, facis tua.
Amicum perdere, est damnorum maximum.
Amicum lædere ne ioco quidem licet.
Amicis eo magis dees, quo nihil habes.
Amor extorqueri non pote, elabi pote.

ΠΟΥΒΛΙΟΥ ΣΥΡΟΥ

Μιμίαμβοι.

ΘΑΝΑΤΟΥ ποσοῦτοι ὑστεροῦμεν αἱ βροτοί.
ἔλπιζ' ἀπ' ἄλλου τοῖον, οἷον σὺ εἰργάσω.
ἐρῶντος ὀργὴν δακρύοις παρηγόρει.
ὁ τῷ παροίνῳ συμπιὼν, σκιαμαχεῖ.
δεινὴ τῇ δόξῃ πρὸς τὸ δυστυχὲς ῥοπή.
ιειτὴς σφαδάζων εἰς τὸ μεταμέλειν τρέχει.
πρόθυμον εἰς τὸ χεῖρον ἐστ' ὑποψία.
ἰδίας γυναικὸς μοιχός ἐστ' ἐρῶν ἄγαν.
χρυσοῦ μικρὸν δάνεισμα μέγαν ἐχθρὸν ποιεῖ.
κρύπτει χρόνος κίναιδον, ἐκφαίνει χρόνος.
ἄλλους ἀρέσκει τἀμά, καὶ τὰ τῶνδ' ἐμέ.
ἐλευθέρῳ δάνεισμα δουλείαν φέρει.
ἐλλόβι' ἐστὶν ἃ ξένη ποθούμενα.
χαρὰν ἑαυτοῦ μὴ ποιεῖν τ' ἄλλων κακά.
ὀργὴ καθ' αὑτοῦ πόλλ' ἐργάζεται ψεῦδος.
ἐρῶν τί λῇ μὲν οἶδεν, οὐχ ὁρᾷ δὲ τί φρονεῖ.
ἃ φοβοῦντ' ἐρῶντες, τοῦτ' ὀνειρώττουσ' ὕπαρ.
ἔρως νέῳ κάρπωμα, γηραιῷ ψόγος.
ἐρᾶν ἅμα φρονεῖν τε καὶ οὐ θεῷ πάρα.
ρᾷον φίλει τεκόντα, δύσκολον φέρε.
φιλία μὲν αἰεὶ χρηστὸν, ἐπιβλαβὲς δ' ἔρως.
φιλία λαβεῖν εἴωθεν, ἢ ποιεῖν ἴσους.
ποιεῖς ἑαυτῷ, τοὺς φίλους μισῶν τρόπους.
φίλου στερεῖσθαι ζημιῶν ὑπερτάτη.
φίλους δυσωπεῖν οὐδὲ προσπαίζοντα δεῖ.
σον ἐνδέῃ, τόσον καθυστερεῖς φίλων.
ρως δυσεκβίαστον, ἀλλ' ὀλιγοθανές.

Amor otiosæ caussa solicitudinis.
Amor misceri cum timore non potest.
Amoris vulnus idem, qui sanat, facit.
Angusta capitur tutior in mensa cibus.
Animi arbitrio amor sumitur, non ponitur.
Animo dolenti nil oportet credere.
Animus, vereri qui scit, scit tuto ingredi.
Animus hominis quicquid sibi imperat, obtinet.
Anus, cum ludit, morti delitias facit.
Aperte mala cum est mulier, tum demum est bona.
Arcum intensio frangit, animum remissio.
Ars non ea est, quæ ad effectum casu venit.
Auaro quid mali optes, nisi vt viuat diu?
Auarum facile capias, vbi non sis idem.
Auarum iritat non satiat pecunia.
Auarus damno potius, quam sapiens, dolet.
Auarus, nisi cum moritur, nil rectum facit.
Auarus ipse miseriæ caussa est suæ.
Audendo virtus crescit, tardando timor.
Aufferri & illud, quod dari potuit, potest.
Aut amat, aut odit mulier: nihil est tertium.
Auxilia humilia firma consensus facit.
Bene perdit nummos, iudici cum dat nocens.
Bene dormit, qui non sentit, quam male dormiat.
Benecogitata si excidunt, non occidunt.
Beneficia plura accepit, qui scit reddere.
Beneficium dando accepit, qui digno dedit.
Beneficium qui dedisse se dicit, petit.
Beneficium sæpe dare, docere est reddere.
Beneficium qui dare nescit, iniuste petit.
Beneficium dignis vbi des, omnes obliges.
Beneficium accipere, libertatem vendere est.

A *Benignu*

Ἔρως μερίμνης αἴτιον γλυκόχολον.
Ἔρως φόβῳ πέφυκε δυσμίκτως ἔχειν.
Ἔρως ὁ τρώσας αὐτός ἐστ᾽ ἰώμενος.
Πενίης τραπέζης ἔστ᾽ ἀκίνδυνος βορή.
Ὀργῆν ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστι, παύσασθαι τὸ ῥᾷ.
Οὐ πιστὸν ἐστιν οὐδὲν ἀλγούσῃ φρενί.
Ἄπλαυστα βαίνειν οἶδεν ἀλαζὼν τρόπος.
Ὧν οἱ ἐπιτάττει νοῦς, ἐπήβολος κυρεῖ.
Παίζουσα γραῦς Χάροντι καλλωπίζεται.
Ἐσθλὴ γυνή ᾽στιν, ἥτις ἐμφανῶς κακή.
Τόξον τόνος, χάλασμα δὲ νοῦν ῥήγνυσι.
Οὐ φημὶ τέχνην, ἧς τυχηρὴς ἔκβασις.
Τί σοι μακρὸν ζῆν ῥίγιον φιλαργύρῳ;
Φειδωλὸν εὖ θηρῷ ἄν, οὐ τοιοῦτος ὤν.
Κέρμ᾽ οὐ κορεῖ φειδωλὸν, ἀλλ᾽ ἐρεσχελεῖ.
Φειδωλὸς ἀλγεῖ μᾶλλον, ἢ σοφὸς, βλαβῇ.
Φειδωλὸς οὐδὲν, πλὴν ἀποζῶν, εὖ ποιεῖ.
Φειδωλὸς ἀτίαν αὐτὸς αὑτῷ προξενεῖ.
Ἀνδρισμὸν αὔξει θάρσος, ὄκνος δ᾽ ἐκλύει.
Ἀφαιρετὸν πέφυκεν εἶναι πᾶν δοτόν.
Γυνὴ δυ᾽ ἀμέσως οἶδε, μισεῖν, ἢ φιλεῖν.
Στερροῖ βοηθοὺς ἀσθενεῖς τὸ συμφρονεῖν.
Σὺ ὤλεσας τὸ κέρμ᾽ ὁ φείδων; δοὺς κέκτησαι.
Εὖ δρᾷ μάλ᾽, ἑαυτὸν ὃς λέληθ᾽ εὖ δρῶν κακούς.
Οὐκ ἂν θάνοι τις, κἂν ῥυῶσ᾽ εὐβουλίαι.
Εὐεργετεῖται πολλ᾽ ὃς οἶδ᾽ ἀντευποιεῖν.
Διδοὺς ἐλήφατ᾽, ὅστις ἀξίῳ διδῷ.
Εὐεργετῆσαι φάς ποτ᾽ εἰσπράττεις χάριν.
Τίν᾽ οὖν διδάσκεις πολλάκις διδοὺς χάριν.
Εὐεργετεῖν ἄϊδρις οὐκ αἰτεῖ καλῶς.
Εὐόχως, ἐπαρκῶν ἀξίοις, πάντας ποιεῖς.
Χάριν λαβὼν, τῷ δόντι σαυτὸν ἐμπολᾷς.

Benignus etiam dandi caussam cogitat.
Bis est gratum, quod opus est, si vltro offeras.
Bis emori est, alterius arbitrio mori.
Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.
Bis vincit, qui se vincit in victoria.
Bis interimitur, qui suis armis perit.
Blanditia, non imperio fit dulcis Venus.
Bona nemini hora est, vt non alicui sit mala.
Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala.
Bona opinio hominum tutior pecunia est.
Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet.
Bona comparat præsidia misericordia.
Bona turpitudo est, quæ periclum vindicat.
Bonarum rerum consuetudo pessima est.
Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.
Bonitatis verba imitari, maior malitia est.
Bono iustitiæ proxima est seueritas.
Bonorum crimen est officiosus miser.
Bonum quidem supprimitur, nequam extinguitur.
Bonum est, fugienda aspicere in alieno malo.
Bonum ad virum cito moritur iracundia.
Bonus animus læsus grauius multo irascitur.
Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.
Breuis mens ipsa est memoria iracundiæ.
Caret periculo, etiam qui tutus cauet.
Casta ad virum matrona parendo imperat.
Casus quem sæpe transit, aliquando inuenit.
Cauendi nulla est dimittenda occasio.
Citius venit periclum, cum contemnitur.
Cito ignominia fit superbi gloria.
Cito improborum læta ad perniciem cadunt.
Ciuilis belli obliuio defensio est.

ζητοῦσ' ἀφορμὴν σοὶ ποιεῖν σοῦ δυσφιλεῖς.
ἣν τὸ δέον εὐθὺς δῷς ἑκών, διπλῆ χάρις.
θανεῖν ἐπ' ἄλλων αἱρέσει, διπλοῦς μόρος.
ἄκων ἁμαρτάνοντι, δὶς θ' ἁμαρτάνεις.
κρατῶν σεαυτοῦ δὶς κρατεῖς, νίκη κρατῶν.
διπλῶς τέθνηκ' ὁ τοῖς ὅπλοις ἰδίοις θανών.
πειθοῖ μαλακτὸς οὐκ ἀνάγκαις ἔστ' ἔρως.
καὶ δυστυχεῖν τι ἔστ' ἐν ᾧ τις εὐτυχεῖ χρόνῳ.
κάλλιστος ὁ μόρος, ὃς βίου παύει κακῶν.
εὔκλεια μᾶλλον ἀσφαλὴς τῶν χρημάτων.
εὔκλεια κέκτητ' ἴδιον ἐν σκότῳ σέλας.
καλὰς ἀφορμὰς τοῦ κλέους πορίζεται.
ὄνειδος ἐσθλόν, ᾧ τὰ δεῖν' ἐκκλίνεται.
καὶ τῶν καλῶν ἐθισμὸς οὐ καλῶς τέλει.
ἐσθλῶν ἀφειδεῖς οὐκ ἀφειδήσας κακῶν.
ὑπόκρισίς γε τ' ἀγαθοῦ κακία διπλῆ.
τὸ σκληρὸν ἤθους σχῆμα τῆς δίκης ἔχει.
φίλων ὑπουργὸς δυστυχής, χρηστῶν ψόγος.
τ' ἀγαθὸν ἐκρύφθη, τὸ δὲ κακὸν καὶ σβέννυται.
χρηστόν, τὰ δεκτὰ τῶν πέλας ἐπιδεῖν κακῶς.
χρηστῷ παρ' ἀνδρὶ τάχυ μαραίνεται κότος.
χρηστὸς βαρυνθεὶς ὀργιλωτέρως ἔχει.
σπουδαῖος οὐ τοῖς πλημμελοῦσ' ὑπηρετεῖ.
αὕτη βραχὺς νοῦς μῆνις ἡ μνήμων πέλει.
ὅς γ' εὐλαβεῖται μᾶλλον ἔστ' ἀζήμιος.
σώφρων κρατήσει τ' ἀνδρὸς εὐπειθὴς γυνή.
ταὐτόματον αἱρεῖ χ' ὃν ὑπερβῇ θαμά.
τὴν σοῦ φυλάσσεσθ' οὐκ ἐατέ' ἔστ' ἀκμήν.
καταφρονηθεὶς κίνδυνος θᾶττον μόλοι.
δύσκλει' ἂν εἴη θᾶττον ὀλέσσου κλέος.
ὡς εἰς κακὸν πίπτουσιν αἱ κακῶν τύχαι.
ἀπολογία 'στι λῆστις ἐμφύλου φόβος.

Comes facundus in via, pro vehiculo est.
Coniunctio animi maxima est cognatio.
Considera, quid dicas, non quid cogites.
Consilio melius vincas, quam iracundia.
Consueta vitia ferimus, non reprehendimus.
Contemni grauius stultitiæ est, quam percuti.
Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.
Crudelem medicum intemperans æger facit.
Crudelis in re aduersa est obiurgatio.
Cui plus licet, quam par est, plus vult, quam licet.
Cui omnes bene dicunt, populi possidet bona.
Cui semper dederis, vbi negas, rapere imperas.
Cuiuis dolori remedium est patientia.
Cuiuis accidere potest, quod cuiquam potest.
Cuius mortem expetunt ciues, vitam oderunt.
Cum inimico nemo in gratiam tuto redit.
Damnare est, obiurgare, quum auxilio est opus.
Damnum appellandum est cum mala fama lucrum.
Damnum nisi ex abundantia raro venit.
De inimico ne loquare male, sed cogites.
Deliberare vtilia, mora est tutissima.
Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.
Demens est, quisquis præstat errori fidem.
Despicere oportet, quod possis deperdere.
Desunt inopiæ multa, auaritiæ omnia.
Didicere flere feminæ in mendacium.
Dies quod donat, timeas: cito raptum venit.
Difficilem oportet aurem habere ad crimina.
Dimissum quod nescitur, non amittitur.
Discipulus est prioris posterior dies.
Discordia fit carior concordia.
Diu apparandum bellum est, vt vincas celer.

Dolor

ἔστ' ἄντ' ἑώρας συμπόρου λέσχη φίλου.
ψυχῆς ὁ δεσμὸς συγγενὴς ἔστ' ἀκριβής.
τί δὴ ἐρεῖς, σκόπησον, καὶ τί δὴ φρονεῖς.
γένοιτο βουλῇ μᾶλλον, ἢ θυμῷ κρατεῖν.
κακίαν σιωπῆθη φέρομεν, οὐκ ἐλέγχομεν.
πληγὰς ὁ μωρὸς θᾶττον, ἢ χλεύην φέρει.
ἔγκλημα βιότῳ περιτρίβεις, θανεῖν ποθῶν.
νοσοῦν ἀπειθὴς ὠμὸν ἰατρὸν ποιεῖ.
ἀπηνές ἐστι, δυστυχοῦντα νουθετεῖν.
ᾧ ἔξεστ' ὑπεράγαν, πλεῖον' ἂν ἔξεστι, λῇ.
δημοκρατεῖ γ' ὁ πᾶσιν εὐφημούμενος.
κλέπτειν κελεύεις μὴ διδοὺς, ὁ δοὺς πάρος.
ἄπαυστος ἄλγους ἔστ' ἄκος τὸ καρτερεῖν.
συμβὰν ἑκάστῳ, παντὶ συμβαίη ποτέ.
μισεῖ πολίτης ζῶντας, οὓς θνήσκειν ποθεῖ.
οὐκ εἰσὶν ἐχθρῶν ἀσφαλεῖς καταλλαγαί.
χρῄζοντ' ἀρηγοῦ νουθετῶν κατακτείνεις.
δύσκλεια κέρδους ζημίας κάκιον φέροι.
ἡ ζημία πέφυκεν ἐκ ἀεικοσίας.
ἐχθροῦ φρονῆσαι μᾶλλον, ἢ λαλεῖν πρέπει.
ἀθῷός ἐστι, χρηστὰ βουλεύσας, βίᾳ.
βουλεύτε' ἐστὶ δὴν τὰ ἅπαξ κυρωτέα.
ὅστις πέποιθε τῇ πλάνῃ, παραφρονεῖ.
καταφρόνησον κτῆσιν, ὃν ὀλεῖν δύνῃ.
πόλλ' ὑστερεῖ πένητι, πάντα κίμβικι.
δεινὸν τὸ θῆλυ δακρυοπλαστεῖν γόοις.
χρόνου γ' ὕποπτον δῶρον. ἁρπάζει ταχύ.
δυσηκοεῖν δεῖ πρὸς τυχόντ' ἐγκλήματα.
ὃ ψεῦδος ἠγνόηκας, οὐκ ἀπόλωλέ σοι.
μαθήτρι' ἐστὶν ἡ 'πιοῦσα τῆς προτοῦ.
ὁμόνοια μείζων ἐκ καταλλαγῆς ἔφυ.
νίκη ταχεῖα δεῖ. παρασκευῆς μακρῆς.

Dolor decrescit, vbi, quo crescat, non habet.
Ducis in consilio posita est virtus militum.
Dum vita grata est, mortis conditio optima est.
Effugere cupiditatem, regnum est vincere.
Eget minus mortalis, quo minus cupit.
Eheu quam miserum est, fieri metuendo senem!
Eodem animo beneficium debetur, quo datur.
Eripere telum, non dare irato decet.
Est cupiditati & ipsa tarda celeritas.
Est socia mortis homini vita ingloria.
Est turba semper argumentum pessimi.
Est vita misero longa, felici breuis.
Et calamitas virtutis est occasio.
Et deest, & superat miseris cogitatio.
Et miseriarum portus est patientia.
Etiam celeritas in desiderio mora est.
Etiam capillus vnus habet vmbram suam.
Etiam hosti est aequus, qui habet in consilio fidem.
Etiam innocentes cogit mentiri dolor.
Etiam in peccato recte praestatur fides.
Etiam obliuisci quod scis, interdum expedit.
Etiam qui faciunt, odio habent iniuriam.
Etiam sanato vulnere cicatrix manet.
Etiam tyrannus vix precario imperat.
Ex hominum quaestu facta Fortuna est Dea.
Ex vitio alterius sapiens emendat suum.
Excelsis multo facilius casus nocet.
Excritur opere nequitia, non incipit.
Exsilium patitur, patriae qui se denegat.
Facilitas animi ad partem stultitiae rapit.
Facilius crescit, quam inchoatur, dignitas.
Facit gratum Fortuna, quem nemo videt.

Factum

φθίνοιτ' ἂν ἄλγος μὴ αὐξάνειν ἔχον πρόσω.
βουλὴ στρατηγῶν ἐστιν ἀνδρεία στρατοῦ.
εὐημεροῦσιν αἵρεσις θανάτου καλή.
φεύγειν τὸ κέρδος ἐστι βασιλείας κρατεῖν.
ἀνενδεὴς εἶ, ὅσον ἐλαττόνων ἐρᾷς.
ὡς ἐστιν ἐγχείρημα δυστυχές, φόβος!
ὃν χάρις ἐλήφθη, τόνδ' ὀφείλεται τρόπον.
ὀργὴν ἀφαιρεῖν τὸ βέλος, οὐ δοῦναι, πρέπει.
πέφυκε ταχύτης καὶ βραδεῖα τῷ πόθῳ.
θανάτου δ' ἑταῖρος ἀκλεὴς βίος βροτῷ.
μέρους κακίστου τεκμήριον ὄχλος ἐστ' ἀεί.
βίος ἀθλίῳ μήκιστος, ὀλβίῳ βραχύς.
ἀρετῆς ἀφορμὴν καὶ τὸ δυστύχημ' ἔχει.
τοῖς ἀθλίοις νοῦς ὑστερεῖ τε καὶ πέει.
ἡ καρτέρησίς ἐστι δυστυχίας λιμήν.
καὶ τοῖς ποθοῦσιν ὠκύτης ἐστὶ τριβή.
ἔχει μὲν ἰδίαν καὶ σκιὰν ἡ θρὶξ μία.
δίκαιος ἐχθροῖς, πιστὸς ἐν βουλαῖς, πέλει.
κἂν τῶν ἀθώων ψεῦδος ἐκβάλλει πόνος.
καὶ πλημμελοῦντας ἐστιν εὐορκεῖν θέμις.
ἔστιν ὅτε λήθη χρεῶν ὧν οἶδας, ὠφελεῖ.
ὕβριν γε μισεῖ χὤστις ὑβρίζειν φιλεῖ.
εἰ καὶ μέμυκεν ἕλκος, ἥγ' οὐλὴ μενεῖ.
μόλις τυράννῳ προῖκα βασιλεύειν θέμις.
κέρδος βρότειον τὴν τύχην ποιεῖ θεόν.
σοφὸς φρενοῦται τοῖσι τῶν πέλας κακοῖς.
τὸ τῶν ἐν ὕψει πτῶμ' ἐπισφαλέστατον.
ἐγείρετ' ἔργῳ τὸ κακὸν, ἀλλ' οὐκ ἄρχεται.
πάρβας στερίσκων αὐτὸν ἐστ' ὀρθῶς φυγάς.
ῥέποι γ' ἂν εἰς τὸ μωρὸν εὐήθης τρόπος.
ῥᾷον γὰρ αὔξει τ' ἀξίωμ' ἢ ἄρχεται.
παιῇ προσηνὴ καὶ τὸ ἄγνωστον τύχη.

τυγκλη

Factum tacendo, crimen facias acrius.
Falsum maledictum maliuolum mendacium est.
Fatetur facinus is, qui iudicium fugit.
Felicitas nutrix est iracundiæ.
Felix improbitas, optimorum est calamitas.
Fer difficilia, vt & facilia perferas.
Feras, non culpes, quod vitari non potest.
Feras quod lædit, vt & quod prodest, feras.
Ficta cito ad naturam reciderint suam.
Fidem nemo vnquam perdit, nisi qui non habet.
Fidem qui perdit, quo seruet se in relliquum?
Fidem qui perdit, perdere vltra nil potest.
Fides vnanima vnde abiit, eo nunquam redit.
Formosa facies muta commendatio est.
Fortuna ius in hominis mores non habet.
Fortuna magna magna domino est seruitus.
Fortuna nulli plus quam consilium, valet.
Fortuna nimium quem fouet, stultum facit.
Fortuna obesse nulli contenta est semel.
Fortuna quum blanditur, captatum venit.
Fortuna quo se, eodem & inclinat fauor.
Fortuna vitrea est, tum, quum splendet, frangitur.
Fortuna vsu dat multa, mancipio nihil.
Fortuna vnde aliquid fregit, quassum est. . . . . *
Fortunam citius vel rapias, quam retineas.
Fraus est accipere, quod non possis reddere.
Frequens vindicta paucorum odium reprimit.
Frugalitas insertæ est rumoris boni.
Frustra rogatur, qui misereri non potest.
Furor fit læsa sæpius patientia.
Futura pugnant, ne se superari sinant.
Geminat peccatum, quem delicti non pudet.

Graue

τοὔγκλημα χεῖρον, πρᾶξιν ἣν στυγεῖς, ποιεῖς.
ψεῦδος κακόφρων διαβολῆς ψευδὴς ἔφυ.
σύμφησιν ἀδικεῖν, φυγοδικῶν ὅστις κυρεῖ.
ὄλβου παλαιοῦ θρέμμα, πλουσίου χόλος.
θάλλουσα κακία δυστύχημ' ἐσθλῶν ἔφυ.
τὰ ῥᾷστ' ἂν οἴσοις καὶ τὰ δυσχερῆ φέρων.
φέρειν ἄφυκτα τῶν κακῶν, μὴ λοιδορεῖν.
φέρων τὸ βλάπτον καὶ τὸ σύμφορον φέροις.
τὰ πλεῖστα πρὸς τὸ ἴδιον ἂν δράμοι τρόπον.
τὴν πίστιν οὐκ ὀλέσειε, πλὴν ὁ μὴ ἔχων.
τέῳ πέποιθε, πίστιν ὅστις ὤλεσεν;
τὴν πίστιν ὀλέσας τί ὀλέσειεν ἂν πρόσω;
ὅθεν ἦλθ' ὁμόφρων πίστις, οὐκ ἀνέρχεται.
ὡραῖον εἶδος ἄλαλός ἐστι σύστασις.
τύχη βροτείων κῦρος οὐκ ἔχει τρόπων.
ὄλβος μέγας δούλευμα κυρίῳ μέγα.
οὐδενὶ τύχη δύναιτο τῆς βουλῆς πλέον.
ποιεῖ παραπλῆγ' ἡ τύχη θάλπουσ' ἄγαν.
ἅπαξ ἐνοχλοῦσ' οὔ τινι στέργει τύχη.
θέλγει τύχη σαίνουσ' ὅταν θηρητιᾷ.
χάρις πολιτῶν πρὸς τὰ τῆς τύχης ῥέπει.
στίλβουσα θραυστόν ἐστιν, ὡς ὕελος, τύχη.
τύχη δίδωσι χρῆσιν, οὐ κτῆσίν τινος.
. . . . *
τύχης λαβέσθαι μᾶλλόν ἐστιν, ἢ κρατεῖν.
νοσφισμός ἐστιν, ὃ οὐκ ἂν ἀποδοίης, λαβεῖν.
παύρων κολούει μῖσος ἡ πυκνὴ δίκη.
λιτὴ δίαιτα πάρυφος ἐστ' εὐδοξίας.
λιταῖς ἀκαμπὴς δυσπαραίτητος τρόπος.
τἀνεξίκακον ὀργισθὲν οἰστρεῖται ταχύ.
τὸ μέλλον ἀθλεῖ μήτι νικᾶσθαι θέλον.
διπλοῦν ἁμάρτημ' ὅτις οὐκ αἰδοῖ κυρεῖ.

Graue crimen, etiam leuiter quum dictum est, nocet.
Graue est malum omne, quod sub aspectu latet.
Graue iudicium est, quod præiudicium non habet.
Graue præiudicium est, quod iudicium non habet.
Grauis animi pœna est, quem postfacti pœnitet.
Grauis animus dubiam non habet sententiam.
Grauior est inimicus, qui latet in pectore.
Grauiora quædam sunt remedia periculis.
Grauißima est probi hominis iracundia.
Grauißimum est imperium consuetudinis.
Grauius nocet, quodcunque inexpertum accidit.
Habet suum venenum blanda oratio.
Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.
Heredem ferre vtilius est, quam quærere.
Heredis fletus sub persona risus est.
Heu quam difficilis gloriæ custodia est!
Heu quam timendus, qui mori tutum putat!
Hominem experiri multa paupertas iubet.
Homo extra corpus est suum, quum irascitur.
Homo, ne sit sine dolore, fortunam inuenit.
Homo totiens moritur, quotiens amittit suos.
Homo semper in os fert aliud, aliud cogitat.
Homo vitæ commodatus, non donatus est.
Honesta lex est temporis, neceßitas.
Honeste seruit, qui succumbit tempori.
Honestus rumor, alterum est patrimonium.
Ignoscere hominum est, vbi pudet, cui agnoscitur.
Ignoscito sæpe alteri, nunquam tibi.
Illo nocens se damnat, quo peccat, die.
Impune in eum peccas, qui peccat rarior.
In amore semper mendax iracundia est.
In calamitoso risus etiam iniuria est.

τοὔγκλημα, καὶ τὸ μετρίως λεχθὲν, κακοῖ.
ἅπαν ἐν ὄψει λανθάνον κακὸν, βαρύ.
τὸ κεῖμα μηδὲν οὐ προσκείμεν' ἔχον, βαρύ.
βαρὺ πρόσκειμα, κεῖμα μηδὲν οὐκ ἔχον.
ψυχῆς βαρεῖα μεταμελλομένης τίσις.
φρόνημα σεμνὸν οὐ διχογνώμων πέλει.
ἐχθρὸς κάκιστος, ὅστις ἐν κόλπῳ κρύπτεται.
τομώτερ' ἐστὶ κινδύνων ἄκη τινά.
χρηστοῦ βαρεῖα μῆνις ἀνθρώπου κυρεῖ.
πρόσταγμα δεινὸν τῆς συνηθείας ἔφυ.
ἅπασα δεινὴ τοῖς ἀπείροις συμφορά.
τὸ ἴδιον ἔλαχον ἰὸν αἱμύλοι λόγοι.
διδοῦσ' ἀφορμὴν κακολόγοις πυκνοὶ γάμοι.
φέρειν διάδοχον, ἢ χάσειν, κρεῖττον πέλει.
κλαίων διάδοχος ὑπὸ προσωπείῳ γελᾷ.
ὡς κτῆμα δυσεύρητον ἔστ' εὐδοξία!
ὡς δεινὸς, ὅστις οἴετ' ἀσφαλὲς θανεῖν!
ἔνδεια τολμᾶν πόλλ' ἀναγκάζει βροτούς.
ἔξωγ' ἑαυτοῦ γέρων ὁ μηνίων ἀνήρ.
τοῦ μὴ στερεῖσθαι τῶν πόνων, εὗρες τύχην.
ὅσους ἂν ἰδίων ἀποβάλῃς, τοσάκις θανεῖ.
ἄνθρωπος ἄλλο φθέγγετ' ἄλλο δ' ἐννοεῖ.
βίῳ σ' ἔχρησεν, οὐ δέδωκεν, ἡ τύχη.
τί ἔστ' ἀνάγκη; δεσμὸς εὐσχήμων χρόνου.
καλόν γ' ὑπηρέτημα, δουλεύειν χρόνῳ.
τοῦ δοξῶν ἐστὶ δευτέρα παγκτησία.
σύγγνωστός ἐστιν, ὅστις αἰσχύνην ἔχει.
σύγγνωθι τοῖς ἄλλοισι μὲν, ἑαυτῷ δὲ μή.
σαυτοῦ κατέγνως ᾧ ἠδίκησας ἤματι.
καταφρονεῖσθαι ὀλίγ' ἁμαρτόντων ἔνι.
ἐρῶντος ἀνδρὸς μῆνις αἰεὶ ψεύδεται.
ἐν ἀθλίοισιν ὕβρις ἐστὶ χεῖρ ὁ γέλως.

In iudicando criminosa est celeritas.
In nullum auarus bonus est, in se pessimus.
In rebus dubiis plurima est audacia.
In vitia miseri nulla contumelia est.
Inferior rescit, quicquid peccat superior.
Ingenuitas non recipit contumeliam.
Ingenuitatem lædis, cum indignum rogas.
Ingratus vnus omnibus miseris nocet.
Inimicum, quamuis humilem, docti est metuere.
Inimicum vlcisci, vitam accipere est alteram.
Iniuriarum remedium est obliuio.
Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.
Inopiæ desunt parua, auaritiæ omnia.
Insanus omnis furere credit cæteros.
Instructa inopia est in diuitiis cupiditas.
Intellige ecquæ sint, vt & bene agas, bona.
Inuidia loquitur id, quod obest, non quod subest.
Inuidia tacite, sed inimice irascitur.
Inuidiam ferre aut fortis, aut felix potest.
Inuitat culpam, qui peccatum præterit.
Inuitum cum retineas, exire incitas.
Iratum breuiter vites, inimicum diu.
Iratus etiam facinus consilium putat.
Is minimo eget mortalis, qui minimum cupit.
Ita agas, nequis tuopse te merito oderit.
Ita crede amico, ne sit inimico locus.
Iucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.
Iudex damnatur, cum nocens absoluitur.
Læso doloris remedium inimici est dolor.
Lasciuia & laus nunquam habent concordiam.
Laus noua nisi oritur, etiam vetus amittitur.
Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Leuis

ἐν τῷ δικάσαι τὸ ταχὺ πᾶν, ἐπαίτιον.
φειδωλὸς οὔ τινι χρηστὸς, ἀλλ' αὐτῷ κακός.
ἐν πίστιν ἀπόροις ἐστὶ παράβολον πολύ.
οὐκ εἶσ' ὕβρεισαι σχετλίων ἀχρεῖαι.
σιωποῖσθ' ὁ χείρων οἷς ὁ κρείττων ἤλεγχε.
ἡ δ' εὐγενεῖ ἐστ' ἀνεπίδεκτον ὕβρεως.
ἀναξίου δεόμενος ἀδικεῖς τοὐγενές.
ἅπαντας ἔβλαψ' ἀθλίως ἀχάριστος εἷς.
ἐχθρὸν φοβεῖσθαι καὶ χαμαίζηλον, σοφοῦ.
τίσαι τὸν ἐχθρόν ἐστι δεύτερος βίος.
λήθη βοηθῶν ἐστὶν ὕβρεων ἄκος.
χάριν δεομένῳ δὶς δίδωσ' ὁ δοὺς ταχύ.
παῦρ' ὑστερεῖ πένητι, πολλὰ κίμβικι.
μεμηνότ' ἀνδρὶ πᾶς μεμηνέναι δοκεῖ.
ἔνσκευος ἔνδει' ὀλβίου τὸ φιλάργυρον.
ποῖ' ἐστὶ, μάνθαν', ὥστε δρᾶν, τὰ πράγματα.
φθόνος τὰ βλαβερὸν, οὐ τὸ σύμφορον. λαλεῖ.
φθόνος λάθρα μὲν, δυσμενῶς δ' ὀργίζεται.
ἀνεκτὸν εὐψυχίαν, ἢ μάκαρει φθόνος.
παιδὼν τὸ πλημμέλημ' ἁμαρτάνειν ποιεῖς.
ἄκοντ' ἐρύκων ἐκκαλεῖς ἐξιέναι.
ὀργὴν φυλάττου βραχέα, τὴν ἔχθραν δ' ἀεί.
χολουμένοισι τόλμα καὶ βουλὴ δοκεῖ.
παύρων δεόμενός ἐστιν, ὃς παύρων ἐρᾷ.
μὴ δρᾶν τι, μισοῦς ὥστε πάσχειν σ' ἄξια.
πίστωσον, ὡς μὴ δυσμενῆ κτᾶσθαι, φίλῳ.
γένοιτ' ἂν οὐδὲν ἡδὺ, πλὴν ἐκ μεταβολῆς.
σαυτοῦ κατέγνως ἄδικον ἀπολύων, κριτά.
ἄλγησις ἐχθρῶν ἠδικημένοις ἄκος.
οὐδὲν μέτεστι κοινὸν αἴνῳ καὶ τρυφῇ.
ἔρρει παλαιὸς αἶνος, ἢν μὴ νέος ὁρῇ.
ἄδικος νόμον δέδοικεν, ὁ δ' ἀθῷος τύχην.

Leuis est Fortuna. cito reposcit, quod dedit.
Lex vniuersa est, quæ iubet nasci, & mori.
Libido cunctos etiam sub vultu domat.
Libido indicium est eius, quod leuitas sapit.
Lingua est maliloquax mentis indicium malæ.
Loco ignominiæ est apud indignum dignitas.
Lucrum sine damno alterius fieri non potest.
Luxuriæ desunt multa, auaritiæ omnia.
Magis heres fidus nascitur, quam scribitur.
Magnanimo iniuriæ remedium obliuio est.
Mala caussa est, quæ requirit misericordiam.
Mala est medicina, vbi aliquid naturæ perit.
Mala est voluptas alienis adsuescere.
Malæ naturæ nunquam doctore indigent.
Male geritur, quicquid geritur Fortunæ fide.
Male imperando summum imperium amittitur.
Male secum agit æger, medicum qui heredem facit.
Male viuet, quisquis nesciet mori bene.
Male viuunt, qui se semper victuros putant.
Maledictum interpretando facies acrius.
Malefacere qui volt, nusquam non caussam inuenit.
Malignos fieri maxime ingrati docent.
Maliuolus semper sua natura vescitur.
Malo consilio feminæ vincunt viros.
Malum consilium consultori pessimum est.
Malum est consilium, quod mutari non potest.
Malus bonum vbi se simulat, tunc est pessimus.
Malus est vocandus, qui sua caussa est bonus.
Metus quum venit, rarum habet somnus locum.
Minus decipitur, cui negatur celeriter.
Minus est, quam seruus, dominus, qui seruos timet.
Miser dici bonus vir, esse non potest.

Miserrima

τὸ δοθέντ' ἀπαιτεῖ μεταμελουμένη τύχη.
ὁ τοῦ γενέσθαι καὶ θανεῖν, κοινὸς νόμος.
πάντας δαμάζει καὶ τὸ νεῦμα τῆς τρυφῆς.
τρυφὴ χαρακτὴρ ὤν γ' ὁ νοῦς κοῦφος φρονεῖ.
κακοῦ χαρακτὴρ γλῶσσα νοῦ κακοστόμου.
ἔστ' ἀντ' ὀνείδους τ' ἀξίωμ' ἀναξίων.
οὐκ ἔστι κέρδος ζημίας ἄλλων ἄτερ.
ἐνδεῖ γ' ἀσώτῳ πολλά, πάντα κίμβικι.
φύσει διάδοχος πιστός ἐστιν, οὐ γραφῇ.
τῷ μέγα φρονοῦντι λῆσις, ἀδικίας ἄκος.
οἴκτου βοηθοῦ δεομένη δίκη, κακή.
φύσεως ἀποτρίβον τι φάρμακον, κακόν.
τ' ἀλλοτρίων συνήθης, ἡδονὴ κακή.
κακαὶ φύσεις οὐκ ἐνδεεῖς διδασκάλου.
οὐκ ὀρθόν, ὅ, τι δὴ πράττεται πίστει τύχης.
τὸ κράτος ἴδιον ὄλλυσ' ὁ προστάτων κακῶς.
τὸν ἰατρὸν οὐκ εὖ διάδοχον ὁ νοσῶν γράφει.
ὁ μὴ δυνάμενος εὖ θανεῖν, κακῶς βιοῖ.
ἀεὶ βιώσειν προσδοκῶν, κακῶς βιοῖ.
χείρω λόγον βλάσφημον ἑρμηνεὺς ποιεῖ.
κακουργεῖν θέλοντι πρόφασις οὐκ ἐλλείπεται.
ποιεῖ πονηροὺς ἦθος ἀχάριστον θαμά.
ἤθει πονηρῷ σῖτός ἐστ' ἰδία φύσις.
ἀνδρῶν γυναῖκες κρείττονες βουλῇ κακῇ.
βουλῆς κακῆς τῷ δόντι πάγκακον τέλος.
ἡ μὴ τραπῆναι δυναμένη βουλή, κακή.
ἐσθλῶν ὑποκριτὴς ὁ κακὸς ἐστὶ πάγκακος.
αὑτοῦ γ' ἕκατι χρηστός, ἂν διαλάθῃ κακός.
φόβου παρόντος, ὕπνος οὐκ ἔχει τόπον.
ἀπατῶσιν ἧττον οἱ τάχος ἀργούμενοι.
δούλους δεδοικὼς ἐστὶ τῶν δούλων κάτω.
ὁ χρηστὸς οὐκ εἴη, λέγοιτο δ' ἂν ἄθλιος.

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.
Miserum est, tacere cogi, quod cupias loqui.
Mora omnis odio est: sed facit sapientiam.
Mori est felicis, antequam mortem inuoces.
Mori necesse est, sed non quotiens volueris.
Mortem timere, crudelius est, quam mori.
Mulier, quæ nubit multis, multis non placet.
Mulier, quæ sola cogitat, male cogitat.
Multis minatur, qui facit vni iniuriam.
Mutat se bonitas iritata iniuria.
Necesse est multos timeat, quem multi timent.
Necessitatis est remedium parcitas.
Negandi caussa auaro nunquam deficit.
Negat sibi ipse, qui, quod difficile est, petit.
Negata est magnis sceleribus semper fides.
Nil agere, semper infelici est optimum.
Nil eripit Fortuna, nisi quod & dedit.
Nil peccent oculi, si animus oculis imperet.
Nil posse quenquam, mortuum hoc est viuere.
Nil proprium ducas, quod mutarier potest.
Nil turpius, quam viuere incipiens senex.
Nimium altercando veritas amittitur.
Non cito ruina perit is, qui ruinam timet.
Non est bonitas, esse meliorem pessimo.
Non est pusillum, si quid maximo est minus.
Nulli imponas, quod ipse non possis pati.
Nullum sine auctoramento est magnum malum.
Nullus tantus quæstus, quam quod habes parcere.
Nunquam periclum sine periclo vincitur.
Nunquam satis est, quod improbæ spei datur.
Nunquam secura est praua conscientia.
Parere scire, par imperio gloria est.

ἄζηλός, ἐστιν ἀθλιωτάτη, τύχη.
λαλεῖν θέλοντά σ' οὐκ ἐᾶσθαι, σχέτλιον.
οἱ καὶ ἀνδὲς ἡ βιβὴ, ποιεῖ σοφούς.
πρὸ τοῦ ποθεῖν τὸν θάνατον, ὄλβιον θανεῖν.
θανεῖν ἀνάγκη πᾶσιν, οὐδ' ὅταν θέλῃς.
τὸ θανεῖν φοβεῖσθαι χεῖρόν ἐστι τοῦ θανεῖν.
οὐκ ἤρεσε πολλοῖσι πολύγαμος γυνή.
νοοῦσα μουνὰξ ἡ γυνὴ, κακῶς νοεῖ.
πολλοῖς ἀπειλεῖ, ὅστις ἠδίκησ' ἕνα.
ὑβρισμένον τὸ ἄκακον ἀλλάττει φύσιν.
πάντας φοβεῖσθαι, πᾶσιν εἷς φοβερὸς, χρεών.
φειδοῦς τὸ λιτόν ἐστιν ἐνδείας ἄκος.
ἀρνητιῶν φειδωλὸς εὗρεν αἰτίαν.
ἀρνεῖθ' ἑαυτὸν, δυσπόεις αἰτούμενος.
ἀτυχήματ' αἰεὶ μεγάλ' ἀπιστεῖσθαι φιλεῖ.
τῷ δυστυχεῖ κράτιστον ἀπράγμων βίος.
οὐδὲν ἀφελόιη, πλὴν ὅσαπερ ἔδωκεν, τύχη.
τοῦ νοῦ κρατοῦντος ὄμματ' οὐχ ἁμαρτάνοι.
μηδὲν σθένειν, ἔστι θανόντα ζῆν τόδε.
οὐκ ἴδιον ἡγοῦ τόγε πεφυκὸς μὴ μένειν.
τί αἴσχιον γέροντος, ὃς ζῆν ἄρχεται;
ἐν ἀμφιμαχίαις ἡ ἀκρίβει' ὀλισθάνει.
ᾧ ῥῆγμ' ὕποπτον, οὐκ ἐρειπίοις θάνοι.
οὐκ ἀγαθὸν, εἶναι τοῦ κακοῦ κρείττω, καλῷ.
ἐλάχιστον οὐκ ἔσθ' ὅπερ ἔλαττον ἀπλέτου.
τό σοι δυσαγγέλιστον ἐπιδῇς μηδενί.
οὐδὲν μέγ' ἐστὶ, πλὴν ἀμίσωτον, κακόν.
οὐδὲν τοσοῦτο κέρδος, ὡς φειδὼ, τέλει.
ἀκινδύνως οὐκ ἔστι κινδύνου κρατεῖν.
οὐ τοῖς παροῦσιν ἐλπὶς ἀρκεῖται κακή.
οὐκ ἀτρεμεῖ ποθ' ἡ συνείδησις κακή.
πειθαρχίας τὸ κῦδος ἰσοῦται κράτει.

Pars beneficij est, quod petitur, si cito neges.
Perpetuo vincit, qui vtitur clementia.
Pupillus est auarus ætatis breuis.
Puras Deus, non plenas aspicit manus.
Quam pœnitenda incurrunt viuendo diu!
Quam sæpe veniam, qui negauerat, petit!
Quid quisque poßit, nisi tentato nescit.
Quod facere turpe est, dicere ne honestum puta.
Quod nescias, damnare summa est temeritas.
Quod vult, habet, qui cupere, quod sat est, potest.
Quotidie damnatur, qui semper timet.
Quotidie est deterior posterior dies.
Quum vitia prosunt, peccat, qui recte facit.
Repente diues nemo factus est bonus.
Res inquieta est in seipsam felicitas.
Respicere nil consueuit iracundia.
Reuertere, vnde veneris, nihil graue est.
Sæpe oculi & aures vulgi sunt testes mali.
Secrete amicos admone, lauda palam.
Semper redundat ipse in auctores timor.
Spes præmij laboris est solatium.
Stultum est timere, quod vitare non potes.
Stultum imperare reliquis, qui nescit sibi.
Suspecta semper ornamenta ementibus.
Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet.
Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.
Turpis inopia est, quæ nascitur de gloria.
Velox consilium sequitur pœnitentia.
Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.
Vitium fuit, nunc mos est assentatio.

μέρος χάριτος, αἰτοῦσιν ἀρνεῖσθαι ταχύ.
μένει δι' αἰῶν' ἡ φιλοκτίσμων φύσις.
κίμβιξ ἀφῆλιξ μακρὸν οὐ βιώσεται.
καθαρὰς τὸ θεῖον χεῖρας, οὐ πλήρεις σκοπεῖ.
ὅσ' ἐστὶ μεταμελητά' ἐν μακρῷ βίῳ!
ὡς οἶκτον αἰτεῖ μή ποτ' οἰκτίσας πάρος!
οὐδεὶς τί δύναται γ' οἶδε, πλὴν πεῖραν λαβών!
ὧν πρᾶξις αἰσχρά, μὴ δόκει τάδ' εὔστομα.
ὡς [illegible] οὐκ οἶδας, ἀθετεῖν ἄκειται.
ὃ παθεῖν, ἔχουσ' ἄν, ἦν, τό γ' ἀρκέσουν παθῆς.
ἀεὶ φοβηθεὶς κρίνεται καθ' ἡμέραν.
ἀεὶ κακίων ἡ ἐπιοῦσα τῆς προτέρας.
εἰ τὰ κάκ' ὀνεῖ σε, πλημμελ[illegible]ποιῶν καλ[illegible]
ταχύπλουτος ἀνὴρ οὐ γένοιτ' ἂν δεξιός.
ὄλβος καθ' αὐτὸν χρῆμ' ἀσύστατον φύσει.
βαρεῖα μῆνις οὐδέν' οἶδε γινώσκειν.
οὐκ ἔστ' ἀνελθεῖν ἐνθάδ', ὅθεν ἔβης, βαρύ.
τ' οὓς δημότης, στό, τ' ὄμμα, μάρτυρες κακοί.
φίλους ἐπαινεῖν φανερά, νουθετεῖν λάθρα.
εἰς τοὺς φοβοῦντας ὁ φόβος ἀναποδίζεται.
ἐλπὶς βραβεύων τοὺς πόνους παρηγορεῖ.
τὸ πᾶσ' ἄφυκτον δεδιέναι, φρενὸς ἄφρονος.
ὡς ἄτοπον, ἐγχεῖν τῷ πέλας, αὐτῷ δὲ μή!
σκευὴ δ' ὕποπτος ἐν τοῖς ὠνουμένοις.
κίμβιξ τοσοῦτον δεῖτ' ἔχων, ὅσον οὐκ ἔχων.
κίμβιξ ἐστὶ λιτόν, δειλὸς εὐλαβῆ καλεῖ.
ὕπαιχρος οὐδεὶς ἥτις ἐκ δόξης ἔφυ.
βουλῇ ταχείᾳ μετάμελος μετέρχεται.
φέρων παλαιὰν ὕβριν, ἐκκαλεῖς νέαν.
ψεκτὸν πάλαι μέν, νῦν δὲ θωπεί' ἐστ' ἔθος.

TROCHAICI.

ALEATOR, *quantũ in alea arte est, tãto est nequior.*
Contumeliam non fortis pote, nec ingenuus pati.
Est honesta turpitudo, pro bona caussa mori.
Exul is, cui nusquã domus est, sine sepulchro est mortuus.
Feminarum curam gerere, desperare est otiam.
Frustra, quum ad senectam ventũ est, repetas adulescen- *(tiam.*
Fulmen est, vbi cum potestate habitat iracundiã.
Habet in aduersis auxilia, qui in secundis commodat.
Heu dolor quam miser est, qui in tormẽtis vocẽ non habet!
Heu quam miserũ est, ab eo lædi, de quo non possis queri!
Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit
[illegible]
Improbe Neptunum accusat, qui iterũ naufragium facit.
In malis sperare bene, nisi innocens, nemo solet.
Ipsæ amicos res opimæ pariunt, aduersæ probant.
Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.
Irritare est calamitatem, cum te felicem vocat.
Ita habeas amicum, posse vt fieri inimicum putes.
Magno cum periclo custoditur, quod multis placet.
Miseriam nescire propriam, est sine periclo viuere.
Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.
Nescias, quid optes, aut quid fugias: ita ludit dies.
Nulla tam bona est fortuna, de qua non possis queri.
Nusquam melius morimur homines, quam vbi libenter
viximus.
Omne dixeris maledictum, quum ingratum hominem *(dixeris.*
Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam.
Sæpe dissimulare, quam vel vlcisci, satius fuit.
[illegible]

ΤΡΟΧΑΙΚΟΙ.

ΟΣΟΝ ἐν κύβοις τρίβων, τόσον ἔσθ' ὁ κυβευτὴς κακός.
δύναται οὔτ' ἀνδρεῖος ὑβρεῖν, οὔτε γεννάδας φέρειν.
αἶσχρος ὡς εὔσχημόν ἐστι, τῶν καλῶν ὑπερθανεῖν.
ὅστις ἐστὶ φυγὰς ἄοικος, οὗτός ἐστ' ἄταφος νέκυς.
οὐ γυναικῶν ἐπιμελεῖται, πλὴν δύσελπις τῆς στολῆς.
ἐπιτυχὼν γήρως, μάτην ποθεῖς ἀνηβάσκειν πάλιν.
τῷ κράτει σύνοικος ὀργὴ σκηπτός ἐστιν ὀξύπληξ.
σὺ χάριν εὐτυχοῦντι χρήσας, δυστυχῶν ἀπολαμβάνεις.
ἄλγος ἐν βασάνοις ἄφωνόν ἐστιν ἀθλιώτατον.
ὑπ' ἀνυποθύμου μάλ' ἀνδρός ἐστιν ὑβρεῖσθαι βαρύ.
ἔστι δὴ μνήμων ἑαυτοῦ ὁ ἐλεῶν τὸν δυστυχῆ.
δεύτερος ναυηγὸς οὐκ εὖ τῇ θαλάττῃ μέμφεται.
ἐν κακοῖς θαρρεῖν ἂν εἴη πλὴν ἀηθὲς, μηδενός.
ὄλβος αὖ φίλους ἔτευξε, συμφορὰ δ' ἐλέγχεται.
θυμὸν ἔγκοτον δαμάζων, πολέμιον νικᾷ μέγαν.
εὐτυχῆ καλῶν σε, χρὴ σοῦ τὴν τύχην ἐρεσχελεῖν.
ἢ φίλον κτήσαι' ἂν ἐχθρὸν ὡς γενησόμενόν ποτε.
πᾶσ' ἐπίστροφον μεγίστῳ κινδύνῳ φυλάσσεται.
ἴδια μὴ νοεῖν παθήματ' ἔστ' ἀκίνδυνος βίος.
δῶρα δοὺς νεκρῷ, δίδωσιν οὐδὲν, αὑτὸν δὲ στερεῖ.
κύβος οὐκ ἐᾷ σκοπεῖν τί φευκτέον, τί δ' αἱρετόν.
οὐ τέλειόν ἐστιν, ὡς ἄμεμπτον εἶναι, μηδέν.
οὐδαμῇ κρεῖττον θανεῖν, ἢ ᾗ ἐβίωμεν ἀσμένως.
ἄχαριν ἀποκαλῶν τιν' ἄνδρα, πᾶν ὄνειδος ἐξέφης.
κατάγελως, ἀδίκων δι' ἔχθραν, τὴν δικαιοσύνην πατεῖν.
τὸ παιδεύειν περὶ πλεῖον ὠφέλησε τῆς τιμωρίας.

DIONYSII
CATONIS
Disticha de Moribus:
AD FILIVM.

DIONYSII CATONIS

Diſticha de Moribus:

AD FILIVM.

Proœmium.

CVM animaduerterem, quam plurimos homines grauiter errare in via morum, ſuccurrendum & conſulendum eorum opinioni fore exiſtimaui, maxime vt glorioſe viuerent, & honorem contingerent. Nunc te fili chariſſime docebo, quo pacto mores tui animi componas. Igitur præcepta mea ita legas, vt intelligas. Legere enim, & non intelligere, negligere eſt.

Itaque Deo ſupplica.
Parentes ama.
Cognatos cole.
Magiſtrum metue.
Datum ſerua.
Foro te para.
Cum bonis ambula.
Ad conſilium ne acceſſeris, antequam voceris.
Mundus eſto.
Saluta libenter.
Maiori cede.
Minori parce.

ΚΑΤΩΝΟΣ

γνῶμαι παραινετικαὶ δίστιχοι,

ἃς μετήνεγκεν ἐκ τῆς Λατίνων φωνῆς, εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον ΜΑΞΙΜΟΣ ὁ ΠΛΑΝΟΥΔΗΣ.

προοίμιον.

ΑΝΑΠΟΛΗΣΑΣ ἐγὼ κατὰ νοῦν, ὡς πλεῖστοι δὴ τῶν ἀνθρώπων τῆς τῶν ἠθῶν ὁδοῦ παρατρέπονται συχνὰ πλημμελοῦντες εἰσὶ, καὶ γνώμην συνεισακτέον ᾠήθην δεῖν ταῖς σφῶν ὑπολήψεσιν, ἵν' ὅτι μάλιστα σὺν εὐδοξίᾳ τε βιώσαιεν, καὶ τιμῆς ἐπιτύχοιεν. Δεῦρο τοίνυν σε φίλτατε υἱὲ διδάξω τρόπον τίνα τὰ τοῦ σοῦ νοὸς ἤθη κοσμήσεις. Οὕτω δ' οὖν ἀναλέγου τάσδε τὰς ἐμὰς ἐντολὰς, ὥστε καὶ συνιέναι αὐτάς. τὸ γάρ τοι ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ γινώσκειν, καταγινώσκειν ἐστίν.

Καὶ δῆτα θεῷ λάτρευε.
Γονέας ἀγάπα.
Τοὺς προσήκοντας τίμα.
Τὸν καθηγητὴν δέδιθι.
Τὸ παραδοθέν σοι τήρει.
Σαυτὸν τῷ βουλευτηρίῳ δεξιὸν πάρεχε.
Ἀγαθοῖς ὁμίλει.
Μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς, πρὶν ἂν κληθείης.
Καθάριος ἴσθι.
Ἀσμένως ἀσπάζου.
Τῷ μείζονι ὑπεξίστασο.

* *

Rem tuam custodi.
Verecundiam serua.
Diligentiam adhibe.
Libros lege.
Quod legeris memento.
Familiam cura.
Blandus esto.
Irasci ab re noli.
Neminem irriseris.
Miserum ne irriseris.
Mutuum dato.
Cui des, videto.
Iudicio adesto.
Conniuare raro.
Quod satis est, dormi.
Iusiurandum serua.
Vino te tempera.
Pugna pro patria.
Nil temere credideris.
Tuto consule.
Meretricem fuge.
Literas disce.
Nil mentiri debes.
Bonis benefacito.
Maledicus ne esto.
Existimationem retine.
Æquum iudica.
Parentes patientia vince.
Beneficij accepti memor esto.
Ad pratorium stato.
Consultus esto.
Vtere virtute.

Iracun-

Τὰ ὑπάρχοντα φρύρε.
Τὴν αἰδῶ φύλαττε.
Τῇ ἀκριβείᾳ πρόσεχε.
Τὰς βίβλους δίερχου.
Τῶν ἀνεγνωσμένων μέμνησο.
Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ.
Ηπιος ἴσο.
Μὴ ὀργίζου ἀναιτίως.
Μηδένα καταφρόνης.
Δυσπραγοῦντα μὴ χλευάσῃς.
Δάνειον παρέχε.
Σκόπει δ᾽ οὖν τίνι παρέχεις.
Εἰς δίκην προσκληθεὶς πάρεισι.
Σπανιάκις συμποσίαζε.
Τὸ ἀποχρῶν καθεῦδε.
Ορκον τήρει.
Οἴνῳ σεαυτὸν κεράννυε.
Μάχου ὑπὲρ πατρίδος.
Μηδὲν προπετέστερον πίστευε.
Ασφαλῶς βούλευε.
Εταίρας φεῦγε.
Γράμματα μελετᾶν θέλε.
Μὴ ψεύδεσθαι βούλου.
Τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθὸν ποίει.
Κακολογίας ἀφίστασο.
Τὴν ὑπόνοιαν ἐπέχε.
Τὰ δίκαια κρῖνε.
Τοὺς τεκόντας ὑπομονῇ νίκα.
Εὐποιίας, ἧς ἔτυχες, μνημόνευε.
Τῷ στρατιωτείῳ ἐμφιλοχώρει.
Σύμβουλος ἴσθι.
Αρετῇ χρῶ.

C Τὴν

Iracundiam tempera.
Trocho lude.
Aleas fuge.
Nihil ex arbitrio virium feceris.
Minorem te non contempseris.
Aliena concupiscere noli.
Coniugem ama.
Liberos erudi.
Patere legem, quam ipse tuleris.
Pauca in conuiuio loquere.
Illud stude quod iustum est.
Amorem libenter ferto.

LIBER PRIMVS.

I.

Si Deus est animus, nobis vt carmina dicunt,
Hic tibi præcipue sit pura mente colendus.

II.

Plus vigila semper, nec somno deditus esto,
Nam diuturna quies, vitiis alimenta ministrat.

III.

Virtutem primam esse puta, compescere linguam:
Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.

IIII.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.
Conueniet nulli, qui secum dissidet ipse.

V.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores,
Cum culpent alios, nemo sine crimine viuit.

VI.

Quæ nocitura tenes, quamuis sint cara, relinque.
Vtilitas opibus præponi tempore debet.

Constans

Τὴν ὀργιλότητα κίρνα.

Σφαίραις ἄθυρε.

Κύβων ἀπέχου.

Μηδὲν τῇ τοῦ ἰσχύος κρίσει διαπράξῃ.

Τὸν ἐλάττω μὴ ἀποσκυβαλίσῃς.

Αλλοτρίων μὴ ἐπιθύμει.

Τὴν σύνοικον στέργε.

Τὰ φίλτατα παίδευε.

Φέρε νόμον, ὃν αὐτὸς ἄλλοις ἐπέθηκας.

Βραχέα ἐν συμποσίῳ λάλει.

Ο δίκαιον, ποίει.

Ασπασίως φιλίαν φέρε.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

1.

Εἰ ὁ θεὸς νόος ἐστ', ὡς τῶν λογίων πυθόμεσθα,
Καὶ καθαρῷ νοὶ τόνδε σέβου ἀφειδώσια πάντων.

2.

Αγρύπνει τὸ πλέον, μὴ δ' ὕπνοις ἔκδοτος ἔσσο,
Μακρὸν γὰρ τ' ἀνάπαυμα βοθὸν παθέεσσι χορηγεῖ.

3.

Πρωτίστην ἀρετὴν οἶμαι, τὸ γλῶσσαν ἐπέχειν,
Εγγύθι δ' ὄντα θεοῦ τὸν σὺν λόγῳ εἰδότα σιγᾶν.

4.

Μὴ ἀντιμάχου σαυτῷ, μὴ σαυτῷ ἐναντίος εἴης.
Ος γὰρ ἑαυτῷ μὴ συμφωνεῖ, πῶς ἑτέροισιν;

5.

Ην μερόπων ἐσίδῃς βίον, ἢ δὲ καὶ ἤθεα τῶνδε,
Οὐδὲν ἀναίτιον εἴσῃ, κ' ἂν μεμφόντων ἄλλους.

6.

Εἰ βλαβερὸν κατέχεις τι, καὶ εἰ φίλον ἔπλετο, ῥῖψον.
Δεῖ γὰρ προκρίνειν τό γε συμφέρον ἐστ' ὅτι πλοῦτου.

VII.

Constans & lenis, vt res expostulat, esto:
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

VIII.

Nil temere vxori de seruis crede querenti:
Sæpe etenim mulier, quem coniunx diligit, odit.

IX.

Cumque mones aliquem, nec se velit ipse moneri,
Si tibi sit carus, noli desistere cœptis.

X.

Contra verbosos noli contendere verbis.
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

XI.

Dilige sic alios, vt sis tibi carus amicus.
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

XII.

Rumores fuge, ne incipias nouus autor haberi.
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquutum.

XIII.

Rem tibi promissam certo promittere noli.
Rara fides ideo, quia multi multa loquuntur.

XIIII.

Cum te quis laudat, iudex tuus esse memento:
Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.

XV.

Officium alterius multis narrare memento.
Atque aliis cum tu beneficeris, ipse sileto.

XVI.

Multorum cum facta senex & dicta recenses,
Fac tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse.

XVII.

Ne cures, si quis tacito sermone loquatur.

Conscius

7.

Ἐμβειθὴς ἔσο καὶ πραΰς, ὥς γε τὰ πράγματ' ἀπαιτεῖ.
Πρὸς γὰρ τοὺς καιροὺς ὁ σοφὸς μεταβάλλετ' ἀμέμπτως.

8.

Μεμφομένης ἀλόχου δούλους ὑποπτῶς μὴ ἀκούσῃς:
Πολλάκι γὰρ τὸ πόσις φιλέει, συγὲς παρέχοισης.

9.

Εἰ σὺ παραινεῖς μέν τινι, κεῖνος δ' οὐκ ἐπακούει.
Καὶ μὴν ἂν ἐς τὰ μάλιστα φιλῇς, μὴ ἀφίστασο τοὔργου.

10.

Μὴ ἀνθίστασο, μὴ δ' ἐρίδαινε λάλοις ἀδολέσχαις.
Ὅττι λόγος δέδοται πᾶσι, ξύνεσις δ' ὀλιγίστοις.

11.

Ὡς ἑτέρους φίλει, ὡς καὶ σαυτῷ φίλτατος εἶναι,
Ὡς καλοῖς καλὸς ἴσθ', ὡς μὴ βλαβερόν τί σοι ἥξειν.

12.

Θρύλλους φεῦγε, νέος μὴ μυθοπλάστης δόξῃς.
Οὐδένα μὲν σιγὴ, τὸ δ' ἐναντίον ἤκαχε πολλούς.

13.

Στεῦτο τί σοι τίς, μὴ σὺ τόδ' αὖ ἑτέρῳ καθυπόσχῃ.
Ἡ πίστις σπανία γὰρ, πλείστων πλεῖστα λεγόντων.

14.

Εἴ τέ τις αἰνείῃ σε, δικαστὴς ἴσθι σεαυτοῦ,
Μὴ δ' ἑτέροις πείθου πλέον ἢ σαυτῷ περὶ σαυτοῦ.

15.

Εὖ ποίειν ἑτέροιο διέξερχου πελέεσσιν.
Εὖ δὲ σὺ ποιήσας ἕτερον, σιγῇ τόδε κεῦθε.

16.

Ἔργα λόγους τε διηγήσῃ πολλῶν περὶ γέρας,
Τοιάδε γοῦν νέος ὢν ἔρδ', ὄφρα λέγῃς τὰ σὰ τῆμος.

17.

Μή μελέτω σοι, εἴ τινι τὶς κρύφα κοτιλογεῖται.

Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.

XVIII.

Cum fueris felix, quæ sunt aduersa caueto:
Non eodem cursu respondent vltima primis.

XIX.

Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.

XX.

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placide, plene & laudare memento.

XXI.

Infantem nudum cum te natura crearit,
Paupertatis onus patienter ferre memento.

XXII.

Ne timeas illam, quæ vitæ est vltima finis:
Qui mortem metuit, quod viuit, perdit idipsum.

XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus,
Incusare Deum noli, sed teipse coerce.

XXIIII.

Ne tibi quid desit, quæsitis vtere parce.
Vtque quod est, serues, semper tibi deesse putato.

XXV.

Quod præstare potes, ne bis promiseris vlli:
Ne sis ventosus, dum vis vrbanus haberi.

XXVI.

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus,
Tu quoque fac simile: sic ars deluditur arte.

XXVII.

Noli homines blandos nimium sermone probare.
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

Πᾶς γὰρ ὑπαίτιος ὤν, αὐτοῦ πέρι πάνθ' ὑφορᾶται.

18.

Εὖ πράττων φύγε, καὶ τἀναντία πάντα φυλάσσου.
Οὐ γὰρ ἀεὶ τύχη λοίσθια τοῖς προτέροισι συνᾴδει.

19.

Ἀμφίβολου τε καὶ ἀσθενέος βίου ἄμμι δοθέντος,
Εἰν ἑτέρου θανάτῳ μὴ ἐλπίδα σὴν ποτε θείης.

20.

Εἴ σοι δῶρα πένης φίλος εὐτελῆ ἐγγυαλίζοι,
Δέχνυσό τ' ἀσπασίως, κἀκείνῳ δὴ χάριν ἴσχε.

21.

Γυμνὸν ἐπεί σε φύσις βρέφος ἔπλασεν, ὦ τᾶν,
Μνώεό μοι πενίης κρατερῶς τὰ τὰ φόρτον ἀείρειν.

22.

Μὴ τρομέειν θάνατον, βιοτῆς πέρας ὕστατον ὄντα.
Ὃς γὰρ τόνδε δέδοικε, καὶ ὃ ζῆν παραποβάλλει.

23.

Εἴ σοι μηδεὶς, εὖ τι παθὼν παρὰ σοῦ, χάριν ἴσχει,
Μὴ σύ γε μέμφεό μοι θεόν, ἀλλὰ γὰρ αἶσχε σεαυτόν.

24.

Ὄφρα τι μὴ σπανίσῃς, σέο χρήμασι φειδομένως χρῶ,
Ὄφρα τὰ ὄντα δὲ τηρῇς, ἀεὶ σπανίσειν τὰ νόμιζε.

25.

Πᾶν ὃ δυνῇ τινὶ δοῦναι, μή ποτε δὶς καθυπόσχῃ,
Μή τι καλὸς δοκέειν ἐθέλων ἀνεμώλιος εἴης.

26.

Τὸν σαίνοντα λόγοις, μηδ' ὄντα φίλον κραδίηθεν,
Καὶ σὺ δ' ἔρξον ὅμοια· τέχνη γὰρ τέχνην παίζει.

27.

Μὴ σφόδρα μαλακοῖσι βροτοὺς ἐπέεσσι μετέρχου.
Ὅτι καὶ ἰξευτὴς ὄρνιν ἀπατῶν γλυκὺ μέλπει.

XXVIII.

Si tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

XXIX.

Quod vile est, carum: quod carum est, vile putato:
Sic tu nec parcus, nec auarus habeberis vlli.

XXX.

Quæ culpare soles, ea tu ne feceris ipse.
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

XXXI.

Quod iustum est petito, vel, quod videatur honestum:
Nam stultum est petere, quod possit iure negari.

XXXII.

Ignotum tibi nolito præponere notis.
Cognita iudicio constant, incognita casu.

XXXIII.

Cum dubia incertis versetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quicunque laboras.

XXXIIII.

Vincere cum possis, interdum cede sodali:
Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

XXXV.

Ne dubites, cum magna petas, impendere parua:
His etenim rebus coniungit Gratia caros.

XXXVI.

Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta est.
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

XXXVII.

Seruorum ob culpam cum te dolor vrget in iram,
Ipse tibi moderare, tuis vt parcere possis.

XXXVIII.

Quem superare potes, interdum vince ferendo:

28.

Εἴ σοι τέκνα πενητεύοντι πέλῃ, τὰ δὲ τέχναις
Γυμνάζειν, βίον ὄφρα πένητα χερσὶν ἀπῶσι.

29.

Εἰ τόγε τίμιον εὐτελὲς, ὡς γὰρ καὶ ἔμπαλιν οἴει.
Οὔτ' οὖν φειδωλὸς δόξῃς, οὔτ' αὖ πλεονέκτης.

30.

Πᾶν ὃ σὺ μέμφεσθαι ἔθος ἔχεις, μήποτε ῥέξῃς.
Παιδοτριβήματα γὰρ αἶσχος ἐλέγχεσθαι πταίοντας.

31.

Αἴτει ἀεὶ τὸ δίκαιον ὄν, ἢ τὸ δοκοῦν καλὸν εἶναι.
Ὡς ἀμαθὲς αἰτεῖν γὰρ, ὃ ἂν τὸ δίκαιον ἀπείπῃ.

32.

Μή ποτ' ἀγνῶτα προτιμότερον γνωστοῖο λογίσῃ.
Τὸν γὰρ γνωστὸν ἔγνως κρίνεις, τὰ δ' ἄγνωστα τυχηρά.

33.

Τοῦ βίου ἀμφιβόλου φανεροῖς ἐπὶ σήμασιν ὄντος,
Πᾶς μοχθῶν πρὸς κέρδος, κέρδος ὅπερ ζῇς ἡγοῦ.

34.

Ἐσθ' ὅτε νικᾶν οἷός τ' ὤν, ἑτάροις ὑπόεικε,
Καὶ γὰρ μειλιότητι φίλοι γλυκεροὶ συνέχονται.

35.

Μὴ ὄκνει μεγάλ' αἰτίζων, στάχυ μικρὰ προσέσθαι.
Ὅττι χάρις φιλέοντας ἐν ἀλλήλοισι συνάπτει.

36.

Νείκεα τοῖς ἑτέροισι κομίζειν πάγχυ φυλάσσε,
Μῖσος γὰρ τρέφει ὀργή, ὁμοφροσύνη φιλίαν δέ.

37.

Εἴ σε πρὸς ὀργὴν ἀμπλακίη δμώων ὀροθύνει,
Σαυτὸν μαλθάσσειν, ὡς τῶν οἰκείων φείσῃ.

38.

Οὐ κρατέειν δύνῃ, ἔσθ' ὅτε καρτερέειν προσήγγυε.

Maxima enim morum semper patientia virtus.

XXXIX.

Conserua potius, quæ sunt iam parta labore:
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

XL.

Dapsilis interdum notis, caris, & amicis,
Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

LIBER SECVNDVS.

I.

TELLVRIS *si fortè velis cognoscere cultus,*
Virgilium legito: quod si mage nosse laboras.
Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet:
Si Romana cupis & Punica noscere bella,
Lucanum quæras, qui Martis prælia dicet.
Siquid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasonem petito. sin autem cura tibi hæc est,
Vt sapiens viuas, audi, quò discere possis,
Per quæ semotum vitiis traducitur æuum.
Ergo ades, & quæ sit sapientia, disce legendo.

II.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento.
Vtilius regno, meritis acquirere amicos.

III.

Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit.
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

IIII.

Linque metum leti. nam stultum est, tempore in omni,
Dum mortem metuis, amittere gaudia vitæ.

V.

Iratus, de re incerta contendere noli.
Impedit ira animum, nè possit cernere verum.

Fac

Καρτερείη γὰρ ἀεὶ ἀρετάων ἐστὶ μεγίστη.

39.

Φρόνει ὅπη μάλιστα τὰ περ κτημάτοις ἐποείσω.
Ἐνζημιὴ γὰρ κάματος, πενίην ἐποφέλλει.

40.

Εὐπραγέων εὐεργετικὸς μὲν πολλάκι γίγνου
Σεῖο φίλοις, σαυτῷ δ' εὐεργετικώτατος αἰεί.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

1.

Εἰ μὲν γηπονίας ἐθέλεις μαθέειν πολυκάρπους,
Ἡσίοδον μέτιθι κλυτόν. εἰ δ' αὖ εἰδέναι αἴρῃ
Τὰς βοτανῶν δυνάμεις, Νίκανδρος τάς σε διδάξει.
Εἰ δὲ Φρυγῶν ποθέεις Δαναῶν τε δαῆναι ἀγῶνας,
Δίζεο θεῖον Ὅμηρον, ὃς Ἄρεος ἔργ' ἀγορεύει.
Εἰ δέ γ' ἐρᾶν βούλει, τοῦ ἐρᾶν τε τέχνην ἐπιγνῶναι,
Στεῖχε Θεόκριτον ἀμφιγλυκὺν ἐραστήν. εἰ δὲ μέλει σοι
Σὺν σοφίῃ ζώειν, κλῦθί μοι κεῖνον, ἃ μαθεῖν χρεών,
Ὧν διὰ πᾶς βίοτος παθέων δίχα πάντα διοικεῖ,
Δεῦρ' ἴθι νῦν, καὶ τίπτε πέλει σοφίη σύ γε μυοῦ.

2.

Εἰ δύνασαι καὶ ἀλλοτρίοις ὄφελος ποτὲ γίγνου.
Ὅττι φίλους πεποιῆσθαι κέρδιον ἢ βασιλεύειν.

3.

Λεῖπε θεοῦ μυστήρια, καὶ πόλον, ὅστις, ἐρευνᾶν.
Θνητὸς ἐὼν γὰρ, καὶ περὶ θνητῶν ἔσο μεριμνῶν.

4.

Ῥίπτε φόβον θανάτου, ἀλόγιστον γὰρ διαπαντὸς,
Πότμον δειμαίνοντα βίου τέρψεις ἀποβάλλειν.

5.

Ὀργισθεὶς περὶ πράγματος ἀμφιβόλου μὴ ἐρίζειν.
Θυμὸς γὰρ πάντη νόον εἴργει τ' ἀτρεκὲς ἀθρεῖν.

καὶ

VI.

Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa:
Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.

VII.

Quod nimium est fugito: paruo gaudere memento.
Tuta mage est puppis, modico quæ flumine fertur.

VIII.

Quod pudeat, socios prudens celare memento:
Ne plures culpent id, quod tibi displicet vni.

IX.

Nolo putes prauos homines peccata lucrari:
Temporibus peccata latent, & tempore parent.

X.

Corporis exigui vires contemnere noli.
Consilio pollet, cui vim natura negauit.

XI.

Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede:
Victorem a victo superari sæpe videmus.

XII.

Aduersus notum noli contendere verbis.
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

XIII.

Quid Deus intendat noli perquirere sorte.
Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

XIIII.

Inuidiam nimio cultu vitare memento:
Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.

XV.

Esto animo forti, cum sis damnatus inique,
Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

XVI.

Litis præterita noli maledicta referre.

Post

6.

Καὶ δαπάναις χρῶ μείζοσιν, εὖτε τὰ πράγματ᾽ ἀπαιτεῖ,
Πρὸς δὲ τὰ πράγματα καιρὸν καταναλίσκε δεόντως.

7.

Φεῦγε ἀεὶ τὸ ἄγαν, τὰ δὲ μέτρια καὶ μάλα βούλου:
Βαιῷ γὰρ ποταμῷ ἀκλυστοτέρη φέρεται ναῦς.

8.

Πᾶν ὃ φίλοις σοῖς αἶσχος προστρίψει μάλα κεῦθε·
Μὴ μέμψωνταί σε πλεῖστοι ὅσε μοῦνον ἀνιᾷ.

9.

Μή τι βροτοὺς ἀλιτροὺς δόκει ἀμπλακιῶν ἀπόνασθαι.
Πρὸς καιρὸν γὰρ ἔλησαν, καιρῷ δ᾽ αὖ φανεροῦνται.

10.

Σώματος ἐπιδανοῦ δύναμιν μὴ θῇς περὶ φαῦλον.
Βουλῇ γὰρ κρατεῖ ἔσθ᾽ ὅτε, ὃν φύσις εἴασ᾽ ἀκιδνόν.

11.

Ον νοέεις σέο μείονα, τῷδ᾽ ἐν καιρῷ ὑποείκειν.
Πολλάκι γὰρ κρείσσων πρὸς χείρονος ἧτταν ὑπέστη.

12.

Μὴ νείκει, μηδ᾽ ἀντιλέγειν θέλε σοῖσιν ἑταίροις.
Ἐκ τουτθῶν μύθων γὰρ ἔρις μέγα πολλάκις αὔξει.

13.

Κληδόνι μὴ ἴχνευε, τί βούλεται εἰς σὲ τὸ θεῖον.
Οττι γὰρ ὥρισε σοῦ πέρι, καὶ σέο νόσφι τελέσσει.

14.

Βασκανίην φυλακῇ πάσῃ τὰ μάλιστα φυλάσσου,
Η κἢν μὴ βλάπτῃ σε, φέρειν γέ μεν ἐστὶ βαρεῖα.

15.

Καρτερόφρων ἔσο, κἢν ἀδίκως σὺ περὶ κρίσιν ἥλως.
Οὐκ εἰς μακρὰν γὰρ γελάσει, νικῶν τις ἀθέσμως.

16.

Οἰχομένης ἔριδος, μὴ λοιδορείας ἀνενέγκῃς.

Σκαιὸν

Post inimicitias iram meminisse malorum est.

XVII.

Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse.
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

XVIII.

Vtere quæsitis modice, cum sumptus abundat.
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

XIX.

Insipiens esto, cum tempus postulat, aut res.
Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

XX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento
Crimen auaritiæ: nam sunt contraria famæ.

XXI.

Noli tu quædam referenti credere semper.
Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

XXII.

Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli:
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

XXIII.

Consilium arcanum tacito committe sodali.
Corporis auxilium medico committe fideli.

XXIIII.

Successus noli indignos tu ferre moleste.
Indulget fortuna malis, vt lædere possit.

XXV.

Prospice, qui veniunt, hos casus esse ferendos:
Nam leuius lædit, quicquid præuideris ante.

XXVI.

Rebus in aduersis animum submittere noli.
Spem retine: spes vna hominem nec morte relinquit.

Rem

Σκαιὸν γὰρ μεμνῆσθαι μηνιθμοῖο μετ' ἔχθραν.

17.

Μή τε σεαυτὸν ἐπαίνει, μήτ' οὖθις ψέγε· καὶ γὰρ
Τοῦτ' ἀνόητοι δρῶσι, κενὴ τοὺς δόξα ταράσσει.

18.

Ἐσ' ἀνάλωμα μέτρῳ, χρεῶ χρήμασι σοῖς ὀλιγοστοῖς.
Βαιῷ γάρ τε χρόνῳ τὸ μακρῷ πεπορισμένον ἔρρει.

19.

Ἄφρων γίγνου, ὥς τε τὸ πρᾶγμα, ἢ ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ.
Ἀφροσύνην γάρ τοι πλάττειν ἄκρη ἐστὶ φρόνησις.

20.

Φεῦγε ἀσωτίην, καὶ σμικρολόγου κακότητα.
Αἵ δὲ γὰρ ἀντίπαλοι φήμης ἀγαθῆς τελέθουσι.

21.

Μὴ πίστευε ἀεὶ τῷ ἀπαγγέλλοντί σοι ἄλλα.
Τὴν πίστιν δ' ὀλίγην νέμε, πλείστων πλεῖστα λεγόντων.

22.

Ἤλιτες οἴνῳ σφαλλόμενος, μὴ σαυτὸν ἀθῷου:
Πλημμελία τίς γάρ ποτε γλεύκους, τὸ δὲ πιόντος;

23.

Βουλὴν κοίνου ἀπόρρητον γνωστῷ ἐχεμύθῳ,
Πιστῷ δ' ἰητρῷ πίστευε χρωτὸς θεραπείην.

24.

Μὴ φέρε μοι βαρέως δυσμενείας ἀκολάστων.
Εὐμενέει γὰρ τοῖς τύχη, ὄφρα κακῶσαι χρείῃ.

25.

Πρόβλεπε μοῖραν ἐπερχομένην, ἵνα τὴν εὖ ὑπομείνῃς,
Κουφότερον γὰρ λυπεῖ, πᾶν ὃ προείδομεν ἥξειν.

26.

Μὴ κατάπιπτ' ἀπογνώσκων ἐν ξυναγκαγίῃσιν,
Ἀλλ' ἔχου ἐλπίδος· οὐδ' ἐνὶ πότμῳ ἄνδρας ἐώσῃς.

Κᾶν

XXVII.

Rem tibi quam noſcis aptam, dimittere noli.
Fronte capillata eſt, poſt hæc Occaſio calua.

XXVIII.

Quod ſequitur, ſpecta, quodque imminet, ante videto.
Illum imitare Deum, qui partem ſpectat vtranque.

XXIX.

Fortior vt valeas, interdum parcior eſto.
Pauca voluptati debentur: plura ſaluti.

XXX.

Iudicium populi nunquam contempſeris vnus:
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

XXXI.

Sit tibi præcipuè, quod primum eſt, cura ſalutis:
Tempora ne culpes, quum ſis tibi cauſa doloris.

XXXII.

Somnia ne cures: nam mens humana, quod optat,
Cum vigilat ſperans, per ſomnum cernit idipſum.

LIBER TERTIVS.

I.

HOC *quicunque velis carmen cognoſcere lector,*
Hæc præcepta feres, quæ ſunt gratiſſima vitæ.
Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes:
Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago.
Commoda multa feres. ſin autem ſpreueris illud,
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.

II.

Cum recte viuas, ne cures verba malorum.
Arbitrij noſtri non eſt, quid quiſque loquatur.

III.

Productus teſtis, ſaluo tamen ante pudore,

Quan-

27.

Πᾶν ὃ σεαυτοῦ πρόσφορον οἶδας, μήτι παρέλθῃς.
Ὄπι μέτωπα κομῶντα, μετ' οὐ πολὺ τέτμε φαλάκρη.

28.

Δέρκεό μοι τάτ' ἐόντα, τάτ' ἐσόμεν' ὕστερον αὖθις.
Ζηλῶν ἐν τούτῳ θεὸν, ὃς δύο ταῦτα δοκεύει.

29.

Ἐσθ' ὅτε γίγνου καὶ ὀλιγαρκὴς, ὄφρ' ὑγιαίνοις.
Παῦρα τρυφῇ γε δίδου, τῷ δ' ἀσκητεῖν γε τὰ πλείω.

30.

Μὴ ψήφου δήμοιο μονώτατος ἐξολιγώρει:
Μή ποτε οὐκ ἀρέσῃς τινὶ, πολλοῖς ἀντία βάζων.

31.

Ἔστω σοι μελεδώνων πρώτη φροντὶς ὑγείας:
Καὶ μὴ χωρὶς αἰτιῶ, ἣν σοι νοῦσος ἐπέλθῃ.

32.

Ῥίπτε ἐνύπνια, νοῦς μερόπων γὰρ, ἃ βούλεται αἰεὶ,
Ἐγρήσσων τ' ἐλπίζει, καὶ ἐν ὕπνοισι θεᾶται.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

1.

ΩΣ δὴ ταῦτ' ἔπεα ξυνετῶς ποθέεις ἀναγνῶναι,
Τάς δ' ἀποδημοσιώνας μετιὼν, ὄφελος βίου εὗρας,
Σὸν ῥύθμιζε διδάγμασι νοῦν, καὶ μήποτε παύσῃς.
Εἰκὼν γὰρ θανάτου βίος ἄμμορος ὧν διδαχάων.
Ἔνθεν δὴ πολὺ κέρδος ἀποίσεαι. εἰ δ' ἀμελήσεις,
Οὐκ ἐμὲ τὸν γράψαντα, σεαυτὸν δ' ἐξαθερίσεις.

2.

Ὀρθῶς ζῶν, μύθων μὴ ἐπιστρέφου ἀφρονεόντων.
Οὐδὲ γὰρ ἡμέτερον διαδρᾶν μῦθον ἑκάστου.

3.

Κληθεὶς μάρτυς σωζομένης πρότερον σέο τιμῆς,

Quantuncunque potes celato crimen amici.

IIII.

Sermones blandos, blæsosque cauere memento.
Simplicitas veri sana est, fraus ficta loquendi.

V.

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignauia fertur.
Nam cùm animus languet, consumit inertia corpus.

VI.

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Vt poßis animo quemuis sufferre laborem.

VII.

Alterius dictum, aut factum ne carpseris vnquam:
Exemplo simili ne te derideat alter.

VIII.

Quæ tibi sors dederit tabulis suprema notato,
Augendo serua, ne sis, quem fama loquatur.

IX.

Cum tibi diuitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito viuas, non parcus amicis.

X.

Vtile consilium dominus ne despice serui.
Nullius sensum, si prodest, tempseris vnquam.

XI.

Rebus, & in censu, si non est, quod fuit ante,
Fac viuas contentus eo, quod tempora præbent.

XII.

Vxorem fuge ne ducas sub nomine dotis:
Nec retinere velis, si cœperit esse molesta.

XIII.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias. Vita est nobis aliena magistra.

Quod

Ὅσσον ἔνεστι, κάλυψον ἁμαρτάδα σοῖο φίλοιο.

4.

Μύθους μειλιχίους τε, καὶ αἱμυλίους πεφύλαξο.
Νημερτὴς ἁπλότης ἀγαθή, δολίη δ' ἡ ἐπακτή.

5.

Νωθρείην φύγε, ἀργίην τοῦ ζωτικοῦ οὖσαν.
Ψυχῆς ἀσθενέος γὰρ χαύνωσις χρόα τήκει.

6.

Ἔσθ' ὅτε παρβολάδην ταῖς φροντίσι μίγνυε τέρψεις,
Ὄφρα φέρειν θυμὸς φίλος ὅν τινα οὖν πόνον ἴσχῃ.

7.

Μήτε λόγου, μήτ' ἔργου ἐπιδράξῃ ἑτέροιο:
Μὴ τῷ σῷ παραδείγματι καὶ σέ τις αὖθι γελάσσῃ.

8.

Κλῆρον ὃν ἔσχες πάροιθεν, ἔγγραφέ μοι πινάκεσσιν,
Καί μιν ἀέξων φρούρει, μήτι κακῶς ἐπακούῃς.

9.

Ἢν ἄφενός τοι πλεῖστος ἔοι ποτὶ γήραος οὐδῷ,
Σμικρολόγος μὴ ἴθι, φίλοισι δὲ πλουσιόδωρος.

10.

Ὠφέλιμον θεράποντος βουλὴν μήτι παρέλθῃς.
Μὴ δ' ἑτέροιο τινὸς γνώμην, εἰ σύμφορος εἴη.

11.

Εἰ μὴ χρήματά σοι καὶ κτήματα, ὡς πάρος, εἴη,
Ζῆσον τοῖς δ' ἀγαπῶν, ἃ τέως σοι ὁ καιρὸς ὀπάζει.

12.

Μή ποτε κερδείην ἄλοχον ἀγάγῃ διὰ φέρνην.
Ὡς μὴ ἀνάγκην σχῇς κατέχειν ἐπαχθῆπερ ἐοῦσαν.

13.

Τῶν πολλῶν παραδείγματι μάνθανε τί πλέον γε ῥέξεις,
Ἢ φεύξῃ. βίοτος γὰρ τῶν δὲ διδάσκαλος ἄμμιν.

XIIII.

Quod potes, id tentes: operis ne pondere pressus
Succumbat labor, & frustra tentata relinquas.

XV.

Quod nosti haud recte factum, nolito tacere:
Ne videare malos imitari velle tacendo.

XVI.

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato.
Ipsa etiam leges cupiunt, vt iure regantur.

XVII.

Quod merito pateris, patienter ferre memento:
Cumque reus tibi sis, ipsum te iudice damna.

XVIII.

Multa legas facito, perlectis perlege multa:
Nam miranda canunt, sed non credenda poëtæ.

XIX.

Inter conuiuas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis vrbanus haberi.

XX.

Coniugis iratæ noli tu verba timere:
Nam lacrymis struit insidias, dum fœmina plorat.

XXI.

Vtere quæsitis, sed ne videaris abuti.
Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.

XXII.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam:
Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

XXIII.

Vxoris linguam, si frugi est, ferre memento:
Namque malum est, nil velle pati, nec posse tacere.

Dilige

14.

Τοῖς δυνατοῖς ἐπιχείρει, μήποτε τοῖσδε πεσθείς,
Μαψίδιον προλίπῃς τοὔργον καμάτοισιν ἀπειπών.

15.

Μὴ σίγα τόπερ ἔγνως οὐκ ὀρθῶς διαπραχθέν.
Μὴ σκαιοὺς ζηλῶν δόξῃς, τὰ τοιαῦτα σιωπῶν.

16.

Λίσσεο συμμαχίην κειθεὶς περὶ θεσμὰ δικαστοῦ.
Κ' αὐτοὶ γάρ τε νόμοι ποθέουσι δίκῃ διέπεσθαι.

17.

Ἤν τι δικαίως πάσχῃς, καρτερικῷ φέρε θυμῷ.
Καὶ σαυτῷ πταίσας, σαυτῷ σὺ τίνυε δικαστήν.

18.

Βιβλία πάγχυ μετέρχεο πολλά, μετέρχεο πλεῖστα:
Ποιηταὶ θαυμαστὰ γάρ, ἀλλ' οὐ πιστὰ λέγουσιν.

19.

Συσσιτῶν ἑτάροις, καὶ αἴρσιος λόγων ἴσθι.
Μὴ κόβαλος δόξῃς, ὅτε κόσμιος ἔμμεν ὀφείλεις.

20.

Σῆς ὀργιζομένης ἀλόχου μὴ δείδιθι φωνάς.
Τῆμος γάρ σοι τεύχει ἔνεδρα γυνή, ὅτε κλαίει.

21.

Χρῶ σοῖς χρήμασι, καὶ μὴ ἀπλήστως τοῖσδε καταχρῶ.
Τῶν σῶν γὰρ δαπανηθέντων, τὰ ξεῖνα ματεύσεις.

22.

Ἀσφάλισαι τεὸν ἦτορ, μὴ ταρβεῖν ποτὲ πότμον.
Ὅς κ' ἂν μὴ καλὸς ᾖ, πλὴν τῶν γε κακῶν τέλος ἐστί.

23.

* * *

* *

XXIIII.

Dilige non ægra caros pietate parentes:
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

LIBER QVARTVS.

I.

SECVRAM *quicunque cupis traducere vitam.*
Nec vitiis hærere animum, quæ moribus obsunt,
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento.
Inuenies aliquid, in quo te vtare magistro.

II.

Despice diuitias, si vis animo esse beatus:
Quas qui suspiciunt, mendicant semper auari.

III.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris, quod postulat vsus.

IIII.

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli fortunam, quæ non est, dicere cæcam.

V.

Dilige denarium, sed parce dilige formam,
Quam nemo sanctus nec honestus captat habere.

VI.

Cum fueris locuples, corpus curare memento.
Aeger diues habet nummos, se non habet ipsum.

VII.

Verbera cum tuleris, discens aliquando, magistri,
Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.

VIII.

Res age, quæ prosunt: rursus vitare memento,
In quibus error inest, nec spes est certa laboris.

Quod

24.

Μὴ ψυχρῇ στοργῇ σοὺς ἀμφαγάπαζε τοκῆας.
Μητέρι μὴ πρόσκρου' ἐθέλων ἀρέσαι γενετῆρι.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

1.

ΑΣΦΑΛΕΑ ζωὴν ὅς τις διάγειν ἔρον ἴσχεις,
Καὶ παθέων ἀμιγὲς φρουρεῖν κέαρ ὀλεσιθύμων,
Τὰς δὲ παραιφάσιας ἀναγινώσκοις ὅσαι ὧραι.
Δήσεις γάρ τι παρ' αὐταῖς, τὸ προσέχειν σε ἀνάγκη.

2.

Πλούτου ὑπερφρόνει, ἢν ἐθέλῃς νόον ὄλβιος εἶναι.
Οὗ ἀεελδόμενος πιτώμενος αἰὲν ἀπαιτεῖ.

3.

Τ' ἀγαθὰ τῆς φύσεως οὐκ ἄν ποτέ σοι ἐπιλείψει.
Ἢν ἀγαπᾷς κείνοις, ἐς ἅ περ χρεῖος κατεπείγει.

4.

Ἢν ἀφύλακτος ἐὼν, ἀλόγως τὰ σὰ πάντα διοικῇς,
Μή τι τύχην λέγε τυφλὴν, μὴ τοίην περ ἐοῦσαν.

5.

Ἀργυρέου χρῶ, ἀργυρέου φιλίην δ' ἀπόλειπε:
Ἣν οὐδεὶς σοφὸς, οὐδεὶς τίμιος ἠγάσατ' ἀνήρ.

6.

Ἀφνειὸς γεγονὼς ὑγιῆ σέο τὴν χρόα τήρει.
Ὄλβον ἔχει νοσέων γὰρ πλούσιος, οὐκ ἔχει καὶ αὐτόν.

7.

Πληγὰς ἔσθ' ὅτε μυστοπόλοιο φέρων παρὰ χειρὸς,
Τλῆθι καὶ ἐμβρίμημα χολωομένοιο τοκῆος.

8.

Πράττε τὰ ὠφέλιμα, προσεχῶς δὲ φύλασσε ἐκεῖνα,
Οἷς τισιν ἀμφίβολος πέλει ἢ τοῦ κέρδους ἐλπίς.

IX.

Quod donare potes, gratis concede roganti:
Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.

X.

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit:
Namque solent primo quæ sunt neglecta, nocere.

XI.

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.

XII.

Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Vnum hominem tibi præcipio plus esse timendum.

XIII.

Cum tibi prævalidæ fuerint in corpore vires,
Fac sapias: sic tu poteris vir fortis haberi.

XIIII.

Auxilium a notis petito, si forte laboras.
Nec quisquam melior medicus, quam fidus amicus.

XV.

Cum sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Stultitia est morte alterius sperare salutem.

XVI.

Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

XVII.

Vtere quæsitis opibus: fuge nomen auari.
Quid tibi diuitiæ prosunt, si pauper abundas?

XVIII.

Si famam seruare cupis, dum viuis, honestam:
Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

XIX.

Cum sapias animo, noli irridere senectam:

Nam

9.

Πᾶν ὅ δύνῃ δοῦναι χάριν αἰτίζοντι χαρίζου.
Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ῥέξαι, ἐν μέρει ἔπλετο κέρδους.

10.

Πᾶν ὁτιοῦν ὃν ὕποπτόν σοι, ταχέως ἀπωστεῖν.
Ὅττι φιλεῖ τὰ πάρος ὀλιγωρηθέντα λυμαίνειν.

11.

Ἢν ἀκόλαστος ὄρεξις ἐνοχλοίη σε Κυθείρης,
Μὴ θέλε χρηστεύεσθαι λαιμῷ γαστρὸς ἑταίρῳ.

12.

Ἢν προσκέηται θηεία πάντ' ἔχειν διὰ δεῖμον,
Ἓν κέλομαι τρομέειν σε τὸν ἄνθρωπον περὶ πάντων.

13.

Εἰ σθένος εὐπάλαμον σέο τὴν χρόα συμπεριφέρῃσι,
Σπεῦδε καὶ εὖ φρονέειν, ὡς γὰρ δόξεις ἀνδρεῖος.

14.

Συμμαχίαν παρὰ γνωστῶν αἰτεῖν, εἴποτε κάμνῃς:
Πιστοῦ γὰρ φίλου ἰητὴρ προφερέστερος οὐδείς.

15.

Εἰ σὺ πταίῃς, τί θνήσκει σοῦ ἕκητι τὸ θῦμα;
Ἀφραδὲς εἰν ἑτέρου μόρῳ ἐλπίζειν σαωθῆναι.

16.

Εὖτ' ἂν ἑταῖρον, ἢ αὖ πιστὸν φίλον ὦ φίλε δίζῃ,
Οὐχὶ τύχη μερόπων, ὁ βίος δ' ἰχνευτέος ἤτω.

17.

Χρῶ τοῖς κερδηθεῖσι, κνιπίης οὔνομα φεύγων.
Τί ποτ' ὄφελος πλούτου, εἰ πλουτεῖς αἰὲν ἀπαιτῶν;

18.

Τίμιον εἰ φήμην ἐθέλοις βιόων προφυλάσσειν,
Σπεῦδε φυγεῖν κραδίηθε κακὰς τέρψεις βιότοιο.

19.

Ἀρτίφρων τελέθων, νόα μὴ χλεύαζε γεραιόν.

Nam quicunque senex, sensus puerilis in illo est.

XX.

Disce aliquid: nam cum subito fortuna recedit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit vnquam.

XXI.

Perspicito tecum tacitus quid quisque loquatur.
Sermo hominum mores & celat, & indicat idem.

XXII.

Exerce studium, quamuis perceperis artem.
Vt cura ingenium, sic & manus adiuuat vsum.

XXIII.

Multum ne cures venturi tempora fati.
Non timet is mortem, qui scit contemnere vitam.

XXIIII.

Disce, sed a doctis: indoctos ipse doceto:
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

XXV.

Hoc bibe quod possis, si tu vis viuere sanus.
Morbi causa mali est homini quandoque voluptas.

XXVI.

Laudaris quodcunque palam, quodcunque probaris,
Hoc vide ne rursus leuitatis crimine damnes.

XXVII.

Tranquillis rebus quæ sunt aduersa caueto.
Rursus in aduersis melius sperare memento.

XXVIII.

Discere ne cesses. cura sapientia crescit.
Rara datur longo prudentia temporis vsu.

XXIX.

Parce laudato. nam quem tu sæpe probaris,
Vna dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.

Πάντεσι γὰρ τελείοις παίδων φρένες εἰσὶ νεογνῶν.

20.

Καὶ τέχνην μάθε, ὅττι τύχης προχαλῶς ἀπιούσης,
Τέχνη μίμνει, καὶ μερόπων βίον οὐκ ἀπολείπει.

21.

Φράζεο πάντα σιωπῇ, τίπτε λέγουσιν ἕκαστοι.
Ἤθεα γὰρ μερόπων γυμνοῖ λόγος, ἠδὲ καλύπτει.

22.

Ἄσκε σὴν τέχνην, καίπερ τήν δ' ἐκμελετήσας,
Ὡς μελέτη γὰρ νῷ, ταῖς χερσὶν ἐθισμὸς ἀρήγει.

23.

Μή ποτ' ἐπερχομένης ὥρης ἐμπάζεο πότμον.
Οὐ γὰρ δειδίει οἶτον, ὃς οἶδε βίον διαπαίζειν.

24.

Μάνθανε πρῶτα πρὸς εἰδότος, εὖ δὲ σόφιζ' ἀδιδάκτους.
Τῶν ἀγαθῶν δία γὰρ δόσιμον τελέθει τὸ δίδαγμα.

25.

Τόσον πῖν' ὅσον δίψῃ, ἢν ἐθέλῃς ὑγιαίνειν.
Πᾶσα γὰρ ἐν σπατάλῃ δεινῆς νόσου ἐστὶν ἀφορμή.

26.

Αἰνεῖς ἀμφαδίην τι, καὶ ὡς καλὸν δοκιμάζεις.
Ἄθρει μὴ τοῦτ' αὖ πάλιν δυσκολίῃ καταμέμψῃ.

27.

Εἰν εὐημερίῃ τἀναντία πάντα φυλάσσου:
Ἔμπαλι δυσπραγέων ἢ τὰ κρείττονα προσδόκα ἥξειν.

28.

Μάνθανε μὴ λήγων, μελέτη σοφίην γὰρ ἀέξει:
Καὶ μακρῇσι τριβαῖς ὀλίγη σύνεσις ἐποείθη.

29.

Αἰνεῖς φειδόμενος, ὃν πολλάκι γὰρ δοκιμάζεις,
Ἦμαρ ἐν ἐμφανίσει σοι, ποῖός τις φίλος ἦεν.

Μὴ

XXX.

Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri.
Scire aliquid, laus est, pudor est nil discere velle.

XXXI.

Cum Venere & Baccho lis est, & iuncta voluptas.
Quod lautum est, animo complectere, sed fuge lites.

XXXII.

Demissos animo ac tacitos vitare memento.
Qua flumen placidum est, forsan latet altius vnda.

XXXIII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,
Alterius specta, quo sis discrimine peior.

XXXIIII.

Quod potes id tenta: nam littus carpere remis,
Tutius est multo, quam velum tendere in altum.

XXXV.

Contra hominem iustum praue contendere noli.
Semper enim Deus iniustas vlciscitur iras.

XXXVI.

Ereptis opibus noli gaudere merendo:
Sed gaude potius, tibi si contingat habere.

XXXVII.

Est iactura grauis, quæ sunt amittere damnis.
Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicum.

XXXVIII.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ.
Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis vmbram.

XXXIX.

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro.
Ne credas placare Deum, dum cæde litatur.

XL.

Cede locum læsus fortunæ, cede potenti.

Lædere

30.

Μὴ αἰσχυνθῇς ταῦτα μαθεῖν, ἅπερ οὐ δεδάηκας.
Αἶσχος μήτι μαθεῖν ἐθέλειν, τὸ δ' ἐναντίον αἶνος.

31.

Εὐφροσύνη καὶ ἔρις Βάκχῳ Παφίῃ τε σύνεισιν,
Ὧν τὸ μὲν ἀσπάζου, φεύγειν δ' ἔριδας κέλομαί σε.

32.

Τοὺς θυμῷ μαλακοὺς καὶ σιγαλέους πεφύλαξο.
Εὔκυλος ποταμὸς γὰρ ἀεὶ τάχα βένθεα κεύθει.

33.

Εὖτ' ἄν τῇ τῆς σῶν ἄχθῃ χαλεπῶν φίλος αἴσῃ,
Βλέψον ἐς ἄλλου δυσπραγίαν, πόσον ἔπλετο χείρων.

34.

Τοῖς δυνατοῖς ἐπιχείρει, ἁπλέως γὰρ ἐρετμοῖς
Θῖνα βεβαιότερον, ἢ λαῖφος ἐς ὕψος ἀείρειν.

35.

Ἀντίον ἀνδρὶ δικαίῳ μὴ φλαύρως ποτ' ἐνίσπῃς.
Τὰς ἀδίκους ὀργὰς γὰρ ἀμύνεται ἶφι τὸ θεῖον.

36.

Γυμνωθεὶς τῆς σῶν μὴ ἀνιῶ, μὴ δ' ὀλοφύρου.
Χαῖρε δὲ μᾶλλον, ἐπεὶ συνέβη σοι ἔχειν ἀπολέσαι.

37.

Ἐστὶ μὲν ἄλγος ἐπαχθὲς, ἅπερ κέκτητ' ἀποβάλλειν.
Ἔμπης δ' εἰσὶν ἃ τὸν φρονέοντα φέρειν ἐπέοικεν.

38.

Μὴ μακροὺς σαυτῷ καιροὺς βιοτῆς κατυπισχνοῦ.
Ὡς σκία σώματι γὰρ, μόρος ἕσπεται ἧπερ ἀφίξῃ.

39.

Ἱλάσκου θυέεσσι θεὸν, λίπε μόσχον ἀρότρῳ.
Μὴ δέ μιν εὐμενίσαι δόκει αἵματι καὶ σφαγίοισι.

40.

Δὸς τόπον ἠνορέηφι τύχης, καὶ ὕπεικε κακωθείς.

Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

XLI.

Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde.
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

XLII.

Damnaris nunquam, post longum tempus amicum:
Mutauit mores, sed pignora prima memento.

XLIII.

Gratior officiis quo sis mage, carior esto:
Ne nomen subeas, quod dicitur officiperda.

XLIIII.

Suspectus, caueas, ne sis miser omnibus horis:
Nam timidis & suspectis aptissima mors est.

XLV.

Cum fueris seruos proprios mercatus in vsus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.

XLVI.

Quam primum rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris ante.

XLVII.

Morte repentina noli gaudere malorum.
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.

XLVIII.

Cum tibi sit coniux, nec res, & fama laboret,
Vitandum ducas inimicum nomen amici.

XLIX.

Cum tibi contingat studio cognoscere multa,
Fac discas multa, & vites non velle doceri.

L.

Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hos breuitas sensus fecit coniungere binos.

FINIS.

Ἥ γε γὰρ ἴσχει λυμῆναι, σχοίη καί ποτ' ὀνῆναι.

41.

Εἴ ποθ' ἁμαρτήσῃς, παίδευε σὺ σαυτὸν ἔπειτα.
Τραύματα γὰρ θεραπεύομεν, ἄλγεσιν ἄλγος ἀκεῖται.

42.

Μήτοι πουλυχρόνοιο φίλου φιλίην ἀποσείου.
Ἤθεα κεῖνος ἄμειψε, σὺ μνώεο τῆς πρὶν ὁμήρου.

43.

Ἴσθ' ἐν ἐργασίῃ χαρίεις, ἵνα φίλτερος εἴης.
Καὶ μὴ φῶσί σε τῆς ἀρχῆς ὀλετῆρα κάκιστον.

44.

Φράζεο μήποθ' ὕποπτος ἐὼν ἀεὶ ἄθλιος εἴης.
Δειλοῖς γὰρ καὶ ὑπόπτοις λώϊτρος μόρος ἢ ζῆν.

45.

Ἢν ὠνήσῃς σαυτοῦ δμῶας πρὸς θεραπείην,
Σφᾶς τε καλεῖς δούλους, κ' ἀνθρώπους ὄντας ἐπίσω.

46.

Ἅρπασον αἶψα λαβὼν τὴν φροντίσιος ἐπιοῦσαν.
Μὴ δὲ δίωκε παλίνδρομον, ὃν πάρος ἐξαθέειας.

47.

Μὴ ἐπίχαιρε κακῶν θανάτοις φίλος ἐξαπιναίοις:
Ὅττι καὶ ἐσθλοὶ θνήσκουσ' ὧν βίος ἄμμορος αἴσχους.

48.

Πτωχὸς ἐὼν καὶ ἔχων κάλλει πρέπουσαν ἄκοιτιν,
Πλαττόμενον φιλίην κακὸν ἐχθρὸν πάγχυ φυλάττου.

49.

Εἰ συνέβη σε μαθεῖν μακρὸν ἐσπουδακότα πολλά,
Σπεῦδε μαθεῖν καὶ πλείονα, φεῦγέ τε τὴν ἀμέλειαν.

50.

Θαυμάσεις ἔπεσι στιχουργήσαντά με γυμνοῖς;
Τοῦτο δὲ νῦν βραχύτης δρᾷ σὺν δύο ταῦτα τιθέσθαι.

ΤΕΛΟΣ.

IOSEPHI SCALIGERI

IN

PVB. SYRI Selectas Sententias,

NOTÆ.

A MORTE *semper homines tantundem absumus*] Non est sententia, sed quemadmodum illud,

— digitis a morte remotus Quatuor, aut septem, —

Hoc qui dicit in mimo, gestu digitorũ id ostendebat. Igitur sola verba non possunt mentem hujus versus concipere, nisi adiuuentur gestu.

Absentem lædit, cum ebrio qui litigat] Ad verbum esset:

τύπτεις ἀπόντα τῷ παροίνῳ συμπεσών, aut συμπλακείς.

Sed ἑλληνικώτερον est, σκιαμαχεῖν.

Adulter est vxoris amator acrior] Eadem facetia, sed alio modo de Othone Imp. *Vxoris mœchus cœperat esse suæ.* Nihil vrbanius potest & hic, & ibi dici.

Ad pœnitendum properat, cito qui iudicat] De nuptiis Græcus quidam dixit, quod mimus noster de propero iudicio,

Γαμεῖν ὁ μέλλων εἰς μετάνοιαν ἔρχεται.

Alienum as homini ingenuo acerba seruitus] Vel:

δουλοῖ δ' ἄνθρωπος σὲ, κἂν ἐλεύθερος πέλῃς.

Sed Græcus vetus est versiculus,

τὰ δάνεια δούλους τοὺς ἐλευθέρους ποιεῖ.

Amans, quid cupiat, scit: quid sapiat, non videt] Vel aliter:

ἐρῶν πόθον δέδορκε, τυφλώττει δὲ νῷ.

Amicitia semper prodest, amor & nocet] Vel:

φιλία μὲν αἰεὶ συμφέρει, βλάπτει δ' ἔρως.

Anus quum ludit, morti delitias facit] Potest etiam:

παίζουσα θανάτῳ γραῦς ὡραΐζεται. quanquam ἰανίζει.

Bonorum crimen est, officiosus miser] Potes etiam ita:

φίλοις ἐπαρκῶν δυστυχὴς, χρηστῶν ψόγος. Contrarium igitur recte concluditur Græco veteri versiculo:

κοινὸν δὲ καλόν ἐστι χρηστὸς εὐτυχῶν.

Casus quem sæpe transit] Potes etiam ita:

ταὐτόματον αἱρεῖ καὶ οὓς ὑπερεπήδα θυμά.

vel — οὓς παρέδραμε θυμά.

Damnum

Damnum appellandum est] Est vetus Græcorum:

κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est] Propterea dixit Martialis: *Rebus in angustis facile est contemnere vitam. Fortiter ille facit, qui miser esse potest.*

Et miseriarum portus est patientia] Aliter vetus versus:

λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη.

Excelsis multo facilius casus nocet] Idem antea Apollodorus comicus extulerat: οἴκου δὲ μεγάλου πτῶμα γίνεται μέγα.

Facit gratum Fortuna, quem nemo videt] Ita legendum, non, vt vulgo, *quam nemo videt.* Lepide dictum. Diuitem etiam ignotum de facie, gratum esse. Omnes fauent diuitibus, quantumuis alioquin non dignis, aut ne notis quidem. Itaque τύχη hic est ὄλβος.

Ficta cito] *Reciderint* ἀρχαϊκῶς prima producta, vt Lucretio *Reducere*, & similia.

Frugalitas insertæ est rumoris boni] Iamdudum olim monuimus hanc esse lectionem ex veteri codice Excerptorum Gellianorũ. Nam vulgata lectio inepto vel potius nullo sensu est. Inserta, aliter instita: vtrunque ab eadem origine. Græce πάρυφος ὡς τῆς ἐσθῆτος. Vt instita non est tota vestis, sed sequela, & ornamentum: ita Frugalitas non omnino tota caussa est rumoris boni, sed accessit ornamentum illi. Plane Publianæ elegantiæ sententia. Qui tales emendationes nostras dissimulant, ne videantur nos auctores sequi, & imperite, & maligne faciunt. Talium hominum multos quotidie non sine risu experimur. Tertullianus quoque libro de Idololatria literaturam sæcularem insertam prædicationis Idololatriæ vocat. verba hæc sunt: *Si fidelis literas doceat insertas Idolorum prædicationis.* Male hodie *prædicatione* pro *prædicationis.* Item eodem libro: *Cæterum purpura vel cætera insignia dignitatum insertæ, dignitati & potestatibus Idololatriæ ab initio dicata.* Insignia & purpuram vocat insertas dignitatum, quasi dicas ornamenta, vt est instita vesti, aut emblema anulo. Tam enim inserta potest esse instita, quam emblema. Quod si cui magis placet Emblema interpretari, ita concipiendus fuerit versus:

ἔμβλημα φειδὼ καλὸν εὐκλείας ἔφυ.

Grauius nocet, quodcunque inexpertum accidit] Ad verbum esset: ἀπροσδόκητος συμφορὰ μᾶλλον κακοῖ.

Heu quam difficilis] Fortasse melius:

ὡς δυσφύλακτον κτῆμα τῆς εὐδοξίας.

Inferior rescit, quicquid peccat superior] Iuuenalis:

—— *tanto conspectior in se*

Crimen habet, quanto, qui peccat maior habetur.

Inimicum, quamuis humilem, docti est metuere] Potes, si mauis, etiã hoc modo: ἐχθρὸν φοβεῖσθαι καὶ ταπεινὸν, πρὸς σοφοῦ.

Inopia desunt parua] τὸ *parua* pro paucis est hellenismus παῦρα.

Inuidia loquitur id, quod obest, non quod subest] Totus lepos est in verbis *obest, subest*. Quod non reddidimus, sententiæ tantum satisfacere contenti. Neque vero mea, sed sermonis Latini culpa est; qui hæc reddere non potest.

Nil agere semper] Quod hic de infelice dictum, Græcus versiculus de peregrino extulit:

ξένος ὢν ἀπράγμων ἴσθι, καὶ πράξεις καλῶς.

Non cito ruina cadit is, qui rimam timet] Elegantissimam sententiam dissimulabat vulgata lectio, & quidem ineptissima, *Non cito ruina cadit vir, qui primam timet.*

Repente diues] Nemo bonus repente factus est diues, aut Nemo repente diues factus est bonus: quomodocunque dicatur, eodem res recidit. certe vetus Græca est sententia:

οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως, δίκαιος ὤν.

Feminarum curam gerere, desperare est otium] Et hæc quoque argutissima sententia vulgo corrupta, manca & male intellecta proponebatur: *Femina curã gerere, desperare odiũ est.*

Hos Græcos versus effudimus potius; quam meditati sumus: id quod & angustiæ temporis, quibus scripsimus; & amici, quibus nos rogati has pauculas horas impendimus, testari possint. Vt meliores sint versus, & maioris otij opus est, & melioris ingenij. Hæc autẽ Publiana, quamuis inter nugas theatrales iactata, tamen quid rectum, quid vtile sit, iuxta Horatium, melius Chrysippo & Crantore dicunt. Itaque nunquam illos de manibus deponant non pueri tantum, sed etiam doctiores: quod idem de Dionysij Catonis Distichis dictum volo: quæ quare non frequententur in scholis, non video. Meliora enim, & Latiniora, quibus animi teneri informentur, dari non possunt. Nos in puerorum commoda, quibus plurimum consultum velimus:

mus, & si fieri potest, etiam in doctorum gratiam illa recensuimus: cum quibus Græca Planudis comparata neque satis emendata neque satis Græca nobis visa sunt. Potueramus quidem omnia, & quidem paucarum horarum iactura reddere, vt & Publiana, & horis longe paucioribus: Sed quia quædam Planudeana quamuis paucissima, meliora fieri non possunt, ea quidem non tetigimus, ne videremur doctissimi Græci hominis industriæ obtrectari, quod candor noster nō patitur. Quæ vero dissimulare non potuimus, ea, quātum temporis breuitas pati potuit, reddidimus. Cætera peritiorum iudiciis reliquimus: in quibus etiam fuerint ea, quæ felicius mutari possent.

IN DIONYSII CATONIS DISTICHA DE MORIBVS.

TITVLVS hic fuit in vetustissimo codice Simeonis Bosij Iuridici Lemouicensis, viri acutissimi, & eruditissimi: DIONYSII CATONIS DISTICHA DE MORIBVS AD FILIVM. Solus ille codex bonæ notæ repertus est memoria nostra. Reliqui codices sunt sequiorum sæculorum.

Foro para] Ita meliores codices. Inde propagata est correctorū illa lectio: *Foro te para*, & sic quoque Planudes: σεαυτὴν τῇ βουλευτηρίῳ δεξιὸν παρέχε. Sed in veteri lectione extant veræ vestigia: Legendū enim *Foro pare*. Parere foro campsores, trapezitæ, negotiatores dicuntur: quod legem fori, non suam sequantur. Neque enim aliter possunt. Sed qui sub his legibus rem faciunt, dicuntur bene vti foro. Terent.

Vino te tempera] Ridicule Planudes: οἴνῳ σεαυτὸν κεράννυε. Et sic infra: τὴν ὀργὴν λόγοισι κίρνα. Sed Græco homini hæc condonanda.

Trocho lude] Planudes vertit σφαίρᾳ παῖζε, siue accommodate ad notum & familiarem lusum, siue quod ignoraret, quid esset trochus. Trochum veterem plane referunt pueri Batauorum, circulum in vicis & plateis radio agitantes. Neque alius vsus fuit veteris trochi.

Si Deus est animus] Planudes: εἰ ὁ θεὸς νόος ἐστί. Male. Articulus enim non potest hic habere locum. Præterea male

vertit τὸ *præcipue* περιώσια πάντων. Non enim Deum præcipit super omnia colendum, sed quia animus est, animo puro præcipue, non etiam thure duntaxat colendum. Simpliciter vertemus, sed apposite ad mentem auctoris;

εἰ θεός ἐστι νοῦς, ὥς θέσφατα φησὶ παλαιῶν,
τόν δὲ μάλιστα νόῳ καθαρῷ μέμνησο σεβίζειν.

Virtutem primam esse puta] Planudes PVTO. Melius ita verteris: τῶν ἀρετῶν πρώτην ἡγοῦ τὴν γλῶσσαν ἐπισχεῖν.
ἀγχίθεος φῶς ἐστιν, ὁ σιγᾶν καίρια εἰδώς.

Contra verbosos] Et potes etiam ita vertere. Nam non bene cohærent Planudeana:

συνὼ τοῖς λαβραγόρῃσι λόγῳ μὴ διηριάασθαι.
πᾶσι λόγος δίδοται, παύροις δέ τε μέτρα σοφίης.

Quum culpas alios] Planudes: CVLPANT.

Rumores fuge] Melius, quam Planudes, hoc modo:

φεῦγε νέους θρύλλους, μὴ καινοτόμος τις ἀκούσῃς.
οὐδενὶ γὰρ σιγὴ βλαβερόν. λαλέειν δὲ βέβλαπται.

Officium alterius] Ex veteri Græco, vt alia, ad verbum:

χάριν λαβὼν μέμνησο, καὶ δοὺς ἐπιλάθου.

Spem tibi promissi] Auctor vetat rem nobis promissam pro certa statim habere. Atqui longe aliud sibi persuasit Planudes: nempe non decere rem nobis promissam alij promittere. Tu igitur ita concipito:

ἐλπίδ᾽ ὑποσχεσίης μὴ νηπιέην ἔμμεναι οἴου.
ἡ πίστις σπανίη γ᾽ ὅτι πολλοὶ πολλὰ λαλοῦσι.

Multorum quum facta senex] Planudea non sunt nauci. Sententia auctoris plane hæc est:

πολλὰ γέρων πολλῶν μεμνημένος ἔργα λόγους τε.
εὐδοκίμως μέμνησο, τάπερ νέος αὐτὸς ἔπρεξας.

Exiguum munus] δῶρον ἐγγυαλίξαι, quod vsurpat Planudes, homini Græco non satis Græce dictum hoc quidem loco. Dic ad verbum:

εἴ τι σοι ἀκτέανος φίλος εὐτελὲς ὤπασε δῶρον,
δέχνυσθ᾽ εὐμενέως, καὶ ἐπαινεῖν εὔφρονι θυμῷ.

Infantem nudum] Et hic quoque βαρβαρίζει cum dicit φόρτον ἀεῖραι, onus tollere, pro tolerare: Differentiam τοῦ ἀεῖραι καὶ τοῦ φέρειν eleganter proponit Hesiodus de fama loquens, ——— κούφη μὲν ἀεῖραι,
ῥεῖα μάλ᾽, ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ᾽ ἀποθέσθαι.

Tu plane potes ita ad verbum, ni meliora habes:

εἴ σε

εἴ σε τεκοῦσα φύσις γυμνὸν βρέφος ἤγαγε φόωσδε,
τῆς ἀχρημοσύνης ἄχθος φέρε καρτερόθυμος.

Sed te ipse coerce] Te ipsum castiga, non culpam in Deum confer. Planudes ridicule ἄγχε σεαυτόν. Sententia hæc est:

ἀντ' εὐεργεσίης εἴ τίς σοι μὴ χάριν οἶδεν,
μὴ τούτου μέμφοιο θεὸν, σὺ δὲ τῖσον ἑαυτόν.
vel μὴ μέμφοιο θεὸν τούτοιο, κόλαζε δ' ἑαυτόν.
vel μὴ τούτου μέμφοιο θεὸν, σαυτὸν δὲ κόλαζε.

Dum vis bonus ipse videri] Bonus hic est χρηστός. obscure Planudes, καλός: quo obsolescit sententia. Dixeris ergo μὴ χρηστὸς δοκέειν ἐθέλων. Alioqui scimus καλὸν fere eodem modo dici, vt in illo: δούλου δὲ χεῖρον οὐδὲν οὐδὲ τοῦ καλοῦ.

Sic ars deluditur arte] Planudes — τέχνην γὰρ τέχνην παίζει. Quis hæc Græcus intelligat, aut a Græco dictum putet? Corrige: καὶ σὺ δρᾶσον ὁμοῖα. δόλος δ' ἐκράτησε δόλοιο.
vel — δόλος δὲ δόλοιο κρατήσει. quod rectius est.

Noli homines blandos] Si Planudes intellexisset homines blando sermone esse homines blandiloquos, melius sententiæ consuluisset: quæ tota ita reddenda:

αἱμυλίους καὶ χρηστολόγους μὴ πάμπαν ἐπαίνει.
σύριγξ ἡδέα μέλπει, ὅτ' ὄρνεον ἐξαπατίσκει.

vel — ὅτ' ἰξευτὴς ὄρνεα θέλγει. Sed neque quid esset Probare intellexit.

Quod vile est, carum] Intricatissime Planudes. σαφέστερον καὶ ἑλληνικώτερον ita:

τὸ εὐτελὲς ἔντιμον, τὸ δὲ τίμιον εὐτελὲς οἴου.
οὕτω γ' οὐ φαίνοιο φιλάργυρος, οὐδὲ σὺ κίμβιξ.

Turpe est doctori] Planudes pessime παιδοτρίβην doctorem. At non hic περὶ γυμναστῶν sermo, neque ludorum magistris. vera sententia:

αἰσχρὸν ὑφηγητῇ ὅτ' ἐλέγχεται αὐτὸς ἁμαρτών.

Quod iustum est] Non possumus Planudea laudare. Nam meliora dare possumus.

αὔτησον τὸ δίκαιον ἐόν, τό, τε καλὸν ἐοικός.
αἰτίζειν δ' ἀμαθὲς, τό γ' ἀνήνασθαι θέμις ἐστί.

Hic nihil ἑλικτὸν, vt in Planude.

Cognita iudicio] Sententiam in Chriam mutauit Planudes. Sed nos reddamus sententiam·

ὡς τὰ γνωστὰ λογιστὰ πέλει. τάδ' ἄγνωστα τυχηρά.

Pro lucro tibi pone diem, quicunque laboras] τὸ *laboras* est

 correcto-

correctorum. Nam indubitate auctor scripserat — *quicunque sequetur*, apposite ad mentem suam. Alioqui posterior versus priori non respondet. Itaque recte ita concipietur:

ἦμαρ ἐπερχόμενον πᾶν κέρδεος ἄντι λογίζου.

Litem inferre caue] νείκεα κομίζειν Planudi βαρβαρίζει. Totum ita reddiderim:

τοῖς ἑτάροις ἐπάγειν κακὰ νείκεα πάγχυ φυλάσσου.
μῖσος γὰρ τρέφει ὀργή, ὁμοφροσύνη δὲ φιλίην.

Ipse tibi moderare] Planudes σαυτὸν μαλθάσσειν. Non intellexit. Certe male reddidit. & quidem totus versus reconcinnandus: αὐτὸς μέτριος εἶναι, ἵν' οἰκείων ἔτι φείσῃ.

Conserua potius] Planudes φέρει. quod quidem hic locum non habet, & ineptum est. Totum distichum ad verbum fuerit: ἐνδυκέως τήρησον, ἅπερ καμάτῳ πεπόρισαι.

ἣν κάματος δαπανηρόν, ἀχρημοσύνῃσι μάλ' αὔξοι.

Omnia inconcinna Planudes.

Quum fueris felix] Correctorum deprauatio. Auctor scripserat, *Quum fueris dando*. valde alioqui diuersa est sententia: quæ Planudi imposuit, vt ne minimā quidem partem eius odoratus sit: quæ plane ita verbatim concipienda:

γνωστοῖσι φιλότιμος ἰοῖς, ἔντιμος ἑταίροις
πλούτου δόντων ἐπὰν ἤθεα, σὺ δ' ὕστατα μνάεο σαυτοῦ.

IN LIBRVM SECVNDVM.

MITTE *arcana Dei*] Hoc bene Planudes. Puto tamen longe clarius, & concinnius:

λεῖπε θεοῦ τ' ἄρρητα, τί, τ' οὐρανός ἐστιν, ἐρευνᾶν.
θνητὸς ἐὼν θνητοῖσι μεμηλότα ἔργα μερίμνα.

Fac sumtum] Magis sapiunt hellenismum, magisque ad verbum sententiam exprimunt, quam Planudea, hæc:

χρῆσθαι ταῖς δαπάναις, ὥσπερ τὰ πράγματ' ἀπαιτεῖ,
τῷ καιρῷ τῇ τε χρειοῖ δεῖ καί τι ὑπουργεῖν.

Vtere quæsitis parce] ὀλιγοστῶς pro parce non satis Græce vsurpatum a Planude, neque bene totus versus conceptus. Melius: φείδεο τῶν κτεάνων, δαπανῶν ὅτε πλῆθος ἐπιρρεῖ.

Insipiens esto] Planudeana nostra efficere possimus ita:

ἄφρων γίνου, ὅταν τό, τι πρᾶγμ' ὅτε καιρὸς ἀπαιτῇ.
ἀφροσύνην πλάττειν γὰρ ὑπερτάτη ἐστὶ φρόνησις.

Concinnitatem, quam negligit Planudes, reddidimus.

Exigua

Exigua his tribuenda fides] Planudes: τὴν πίστιν δ' ὀλίγην νέμε. Non est Græcum τὴν πίστιν νέμειν, sed πίστιν νέμειν. Ideoq. ita dixerim: ἀλλὰ νέμοις ὀλίγην πίστιν τοῖς πλεῖστα λαλοῦσι.

Luxuriem fugito] Perspicuitatem, & cohærentiam, quam negligit Planudes, nos reddemus:

ἀμφότερον καὶ σμικρολόγος, καὶ ἄσωτος ἀκούειν
φεῦγε. τὰ δ' ἄμφω ὁμῶς ἐνδεξίῃ ἀντιπέπονθε.

Quæ potus peccas] Hiantia & inconcinna Planudes. Quid enim impedit hæc esse meliora?

ἤλιτες εἰ μεθύων, οὔτι σύγγνωθι σεαυτῷ.
ἔστι γὰρ οὐδεμίη πότου αἰτίη, ἀλλὰ πιόντος.

Consilium arcanum] Neque in his sequiora sunt nostra Planudeanis: μῆτιν ἀπόρρητον σιγηλῷ κοίνου ἑταίρῳ.
χρεῖος ἀκεστορίην πιστῷ πίστευσον ἰητρῷ.

Indulget Fortuna malis] Omnia hiulca Planudi. Melius cohærent hæc: εὐμενίει γὰρ τοῖς ἀδίκοις τύχη, ὄφρα κακώσῃ. vel, ὥς κεν ἰάπτῃ.

Fronte capillata] Oedipo in Planudeanis opus. Clare hoc modo: πρόσθε κομᾷ μὲν ὁ καιρὸς, ὄπισθεν δ' ἐστὶ φαλακρός.

Fortius vt valeas] Et concinnitatem in tota sententia reddenda, & fidem in verbo valere requirimus, quod male reddidit, εὐεκτεῖν: cum aliud sit εὐεκτεῖν, aliud valere, siue ὑγιαίνειν. Apud Terentium, *si qua habitior paullo*, id est εὐεκτεῖ & Palæstritarum corpora εὐεκτεῖν oportet. Totam sententiam verbatim:

ἴσθ' ὅτι δεῖ σ' ἀρκεῖσθαι ὀλίζοσιν, ὄφρ' ὑγιαίνοις.
παῦρα τρυφῇ νέμεαι, τὰ δὲ πλείονα τῇ ὑγιείῃ.

Sit tibi præcipue] Quæ inconcinne & hiulce Planudes, tu melius καὶ ἑλληνικώτερον reddideris:

πρῶτον σοὶ πρώτιστα μελέτω σοὶ τῆς ὑγιείης.
μὴ καιρὸν μέμφου, σὺ δέ σοι νόσου αἴτιος ἦσθα.

Somnia ne cures] Neque bene, neque Græce Planudes: quibus non deteriora saltem dabimus:

μὴ μελέτω σοὶ ἐνύπνι', ὃ γὰρ νοῦς εὔχεται ἀνδρῶν
ἐλπίζων ὕπαρ, οὗτος ὄναρ φαντάζεται αὐτό.

IN LIBRVM TERTIVM.

HOC *quicunque voles*] Sex sunt versus in hoc Prologo, quorum duo medij irreptitij sunt, cum debeant

esse primū distichū huius lib. Vetustiss. traiectio hæc, vt apparet. Ita cōcipe: *Hoc quicunq. velis carmen, cognoscere, Lector,*

Quum præcepta ferat, quæ sint gratissima, vitæ;
Commoda multa feres. Sin autem spreueris illud,
Non me scriptorem, sed te contempseris ipse.
εἴ σοι τῆσδε βίβλοιο κατὰ φρένα φροντὶς ὑπείη,
ἥτ' ἔχει ἐννεσίας, καὶ ἐπήρατα θέσμια βίοιο,
πολλὰ ἂν ἂν μάλ' ὄναιο. σὺ δ' εἰ μὴ δέχνυσαι αὐτήν,
οὐ τὸν ὑφηγητήν με, σὲ δὲ πλέον ἐξαθερίξεις.

Instrue præceptis animum] Est primum distichum huius libri suo loco luxatum, & in medium prologi insitū, cuius sententiam Planudes recte concepit.

Fortunæ donis parce parere memento.
Non opibus bona fama datur, sed moribus ipsis.]

Nemo ita, vti vulgo legitur, hoc distichū assequi possit. Itaque non mirum, si Planudes & quædam editiones omiserunt. vnius voculæ mutatio totam sententiam euertit. Nam pro *semper* legendum *parce*, aut *raro*. Parere est ostētari. vetat fortunæ donis potius vulgo parere, quam morum gratia. Et quidem totam sententiam ita conceperis:

μὴ δώροισι τύχης εὐημερίειν μάλα δίζου.
οὐ κ' ὄλβου νέους γὰρ καλὸν κλέος, ἀλλὰ τρόποισι.

Segnitiem fugito] Concinnius, quam Planudes:

ναθρείην φεῦγ' ἥτις ἀεργίη ἐστὶ νόσοιο. Ad verbum.

Interpone tuis] Improprie Planudes παρεμβολάδην, pro ἐναλλάξ. Ita enim melius reddidisset, φροντίσι ταῖς ἰδίαισιν ἐναλλὰξ ἔμβαλλε τέρψεις. Inepte etiam penultimam producit in παρεμβολάδην. in quo saltem Homerus eum castigasset.

Quæ tibi] Ridicula paraphrasis Planudis est a praua interpretatione participij NOTATO, quod ipse putat esse verbum modo imperandi. Itaq. valde nugatur. præterea errat, cū de patrimonio a patre relicto intelligit, quod de quauis hereditate testamento relicta accipiendū sit; & bonis heredis siue a patre siue ab externo scripti. Hoc igitur auctor voluit ad verbum: ὅππ' ἔλαχες δέλτοισι γεγραμμένος ὑστατίῃσι,
πρήσσων τόδ' ἄεξε, μὴ ὁ φυλλόμενος εἴης. Quis autem prouerbialiter vocaretur, qui bona abligurisset, quod hic innuitur, haud temere dixerim.

Nec retinere velis] Planudes NE pro NEC, non satis bene, Itaque totum distichon reconcinnandum:

μήτε

μήτι γυναῖκα γάμει φέρνην διὰ πλουτοδότειραν.

μήτι θέλοις κατέχειν, ὅτι ἄρχεται εἶναι ἐπαχθής.

Ita ne verbulum quidem perit de sententia. Sed Planudes multis modis peccat. & præterea quid opus κουριδίην γυναῖκα intelligere, cum de quauis vxore intelligatur?

Multorũ disce exemplo] Planudes nunquã studet versuum concinnitati, nunquã natiuo hellenismo. vtriq. consuletur hoc modo : εἰς πολλοὺς ὁρόων τάτε φευκτά, τάθ' αἱρετὰ γνοίοις.

τῶν γε πέλας γὰρ ἅπας βίος ἐστὶ διδάσκαλος ἡμῖν

Iudicis auxilium] Planudes ne minimum quidem hæc capit. Summum ius , summa iniuria est, inquit vetus prouerbium. Itaque Iudex ex æquo & bono iniquum ius lenire solet. Auctor igitur præcipit inuocandum esse auxilium iudicis in lege iniqua , quam ipse temperet ex æquo & bono. Nam leges ipsæ opus habent, vt ad æquum & bonum corrigantur , vbi aliquid in illis sit , quod æquitati contrarium videatur. obscure autem auctor dixit, *vt iure regantur*. Accepit enim ius pro æquitate, intelligens ipsas etiam leges opus habere , vt æquitate temperentur. Sententia hæc est:

φεῦγε πρὸς ἰθυντῆρα κριτὴν ἀδίκοιο νόμοιο :

Αὐτοὺς γὰρ τε νόμους ἰθυντέα τῷ ἐπιεικεῖ.

Nam regi non est διέπειν , quod putat Planudes, sed ἰθύνειν, ἐπανορθοῦν. Auxilium rogare est confugere ad opem , vt nos vertimus. Iniquam autem legem dicit ex mente prouerbij, Summum ius, summa iniuria est. Nam non est ἄδικος νόμος, nisi ἡ ἐλλείπει διὰ τὸ καθόλου , vt ait Aristoteles. Cum igitur a pedaneo iudice sub iniqua lege damnatus sis , tum confugiendum ad iudicem, a quo amplius prouocatio non est , vt rigorem sententiæ ex æquo moderetur. Hoc plane vult distichon. Συμμαχίην κριτοῦ improprie Planudes. Nam iudex litigantium nunquam recte dicitur σύμμαχος. Alter versus posset etiam ita concipi:

αὐτῇ γάρ τι δίκῃ ἰθυνθέαι εἰσὶ θέμιστες.

Quod merito pateris] Hic Planudes non intellexit quid esset esse reum sibi, id est, cum examinamus ipsi delicta nostra. Hoc enim est caussam apud se , tanquam apud iudicem, dicere. Totam sententiam ita vertimus:

ἄξια σοῦ πάσχων, τὰ φέρειν κρατερόφρονι θυμῷ.

κρινόμενος δ' ἐπὶ σεῖο κριτοῦ, κατάγνωθι σεαυτοῦ.

Quæ plane ad verbum reddita sunt.

Multa legas facito] Non dubito, quin melius ita, quam Planudes: πολλ᾽ ἀναγινώσκειν, ἐπὶ πλῶστοις πλεῖον᾽ ἀναγνούς.

Inter conuiuas] Ita malim, quam Planudes:

ἐν ταῖς εἰλαπίναις συσσίτων νῆφε λόγοισι.
μὴ λάλος, εὐτράπελος δοκέειν μεμαὼς, μάλ᾽ ἀκούσῃς.

Potes & dicere: ἐν τοῖς συσσιτίοισιν ἑταίροις, νῆφε λόγοισι.

Sic Theognis, ἐν τοῖς συσσιτίοισιν ἀνὴρ πεπνυμένος ἔστω.

Nam struit insidias] Non græcissat Planudes. Nos aliter ad verbum: ἡ κλαίουσα γυνὴ δακρύοις ἴσησιν ἐνεδρεῖν.

Fac tibi proponas] Melius ita:

θαρσῶν ἀζέμεν, μὴ δ᾽ ἐδδίεναι μοῖραν θανάτοιο.
ἢ γ᾽ ἐσθλὴ μὴ ἔωσα, κακῶν τέλος ἐστίπερ ἔμπης.

Nam, quod toties dixi, neque τῇ κυριολογίᾳ, neque concinnitati studet Planudes.

Vxoris linguam] Omisit Planudes, deterritus vel obscuritate, vel difficultate. clarius scripsisset auctor ita:

Nanque malum est te nolle pati, hanc non posse tacere.

Igitur ita reddamus:

τὴν ἀλόχου γλῶσσαν χρηστοῦ οὔσης ἀνέχεσθαι.
δυσφορέειν σέ, κακὸν, γλωσσαλγέειν δ᾽ αὖ μιν, ἐπαχθές.

Est ὕστερον πρότερον. Nam hoc vult. Fateor, molestum esse hanc non posse tacere (qui morbus Græce dicitur γλωσσαλγία) sed longe tibi molestius, non posse pati.

Æqua diligito] Ad verbum melius, quam Planudes:

ἀμφοτέρους ἀγαπᾷν ἴσῃ φιλότητι τοκῆας.

IN LIBRVM QVARTVM.

HÆC *præcepta tibi semper*] Negligenter, & mutile Planudes. Nos ita ad verbum:

τὰς δ᾽ ὑποθημοσύνας ἀναγνῶναι πολλάκις αἰεί.
δήεις δ᾽ ἐν ταύταις τὸ μάθοις ἂν αὐτοδίδακτος.

Quas qui suspiciunt] Planudes: οὐ ὁ ἐσλὸς ὄλβος τητώμενος αἰὲν ἀπαιτεῖ. quod posuit pro ἐπαιτεῖ, id est, mendicat. At diues auarus non mendicat, sed quia plura desiderat, quo plura possidet, propterea in summis diuitiis tanquam mendicus indiget. Itaque melius ita:

κίμβικες ὂν ποθέοντες ἀεὶ πτωχοὶ πλέθουσι.

Vel —— ἀεὶ πλέθουσι πένητες.

Si fueris contentus eo] Non reddidit bene extrema Planudes.

des. ita enim melius reddidisset: ἣν ἀγαπᾷς κείνοις μύθοις, ὧν ἐστὶ μάλα χρειώ. Ita enim veteres Poetæ.

Dilige denarium] Falsa syllaba in voce denarium. Ideo multi hunc versiculum, & sequentem tentarunt, sed frustra. Legendum vero, *Dilige denari, sed parce dilige, formam.*

Quem nemo sanctus, nec honestus captat ab ære. Est elegans distichon. Auarus diligit nummum propter materiam, aurum, argentum, æs: sapiens propter vsum. Non, inquit, veto te amare nummum ipsum, sed tamen intra modum, quatenus sapiens non ab ære, aut materia captat numisma, sed ab vsu. Forma denarij est ipse denarius, quatenus est materia, aurum, argentum, æs. Verte igitur ad verbum:

φίλει μὲν, μετρίως δὲ φίλει, τὸ νομίσματος εἶδος.
οὔ τινος οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ διὰ χαλκὸν ἐρᾷ γε.

οὐκ ἐρᾷ inquit, διὰ τὸν χαλκὸν, ἤτοι ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὴν χρείαν. Planudes imperite pro φιλαργυρίαν, dixit, ἀργυρίου φιλίην. Nam φιλάργυρος recte dicitur, non φίλος ἀργυρίου. & φιλάργυρος est ὁ φιλῶν τὸ ἀργύριον, non autem ὁ φίλος τοῦ ἀργυρίου. Itaque indigna homine Græco dixit. Non enim magis φιλίαν ἀργυρίου potes dicere, quam Latine amicitiam pecuniæ, quod Sallustius recte studium pecuniæ.

Verbera quum tuleris] Et hic quoque ridiculus est Planudes μουσιπόλος pro magistro & pædagogo vertens: & iimproprie καὶ ἐλλιπῶς φέρων pro ἐνεγκών. Non magni negotij erat totam sententiam verbatim exprimere ita:

παιδοτρίβου μάστιγας, μαθητεύων ποτ' ἀνατλὰς,
τέτλαθι χωομένοιο βαρύφθογγα πατρὸς ὁμοκλήν.

Menander: ὁ σκληρότατος πρὸς υἱὸν ἐν τῷ νουθετεῖν,
τοῖς μὲν λόγοις πικρός ἐστι, τοῖς δ' ἔργοις πατήρ.

Quod donare potes] Multa desunt Planudeanis ad perfectionem sensus. Quis negarit hæc meliora esse?

μὴ πώλει αἰτοῦντι, τὸ δοῦναι προῖκα δύναιο.
τοὺς ἀγαθοὺς εὖ δρᾶν, μέρος οὐ βραχὺ κέρδιός ἐστι.

Quod tibi suspectum est] τὸ discutere est ἐξετάζειν, ἀκριβολογεῖν. Planudes imperite ἀποσείειν, id est, excutere. Igitur imponit necessitatem sua reconcinnandi ita:

ὄφρα ὑποπτεύησθα, τόδ' αὐτίκα πάμπαν ἔπαζε.

Indulgere gulæ] Planudes reddidit γαστρίζειν. quod verbi quid sit, nescio. Græce peritus hoc melius intellexerit:

μὴ λαιμῷ ὑπόειξον, ὃς ἔπλετο γαστρὸς ἑταῖρος.

Quum

Quum tibi praeualida.] Insuauissima Planudea, quae istis mutare nulla iactura est.

ἤν γέ σοι ἀκμάζῃ σθεαρὸν δέμας ἐν μελέτῃσιν,
ἀνκύδυσον φρονέειν. οὕτως ἀνδρεῖος ἂν εἴης.

Quum sis ipse nocens] Quanto melius hoc modo, quam Planudes?

τί ποτε θάνοι σεῦ ἕνεκα τὸ θῦμα, σὺ δ' ἤλιτες αὐτός;
ἐν μοίρῃ ἀλλοτρίᾳ ζῆν ἐλπιδ' ἀφραδίης ἐστί.

Potes etiam dicere, ζῆν ἔλπειν.

Vtere quaesitis] Quaesita intelligit τὰ ὑπάρχοντα, & quicquid possidemus, siue profectitium, siue aduentitium. Sic supra, *Vtere quaesitis, sed ne videaris abuti.* Et ibi recte quaesita χρήματα vertit Planudes. Hic vero sui oblitus τὰ κερδηθέντα. & reliqua praeterea ineleganter, neque apposite ad sententiam. Melius igitur hoc modo:

χρῶ σοῖσι κτεάτεσσι. τὸ κίμβικος οὔνομα φεῦγε.
τίς προνοητὴ πλούτοιο, πεινῆν δ' ἐόντα σε πλουτεῖν.

Ita studiosi adolescentes assuescant Graeca Latine, & Latina Graece reddere.

Si semperpauper abundas] Vnum verbum est *semperpauper*, vt Lucretio *semperflorentis Homeri*, Terentio *semperlenitas*, Virgilio *antemalorum*. Sed Planudes εἰ πλουτεῖς αἰὲν ἀπαιτῶν. Sic supra ἀπαιτεῖν dixit pro ἐπαιτεῖν, mendicare. quod impropriè dictum: indocte vero, vt ibidem, mendicare, pro πένεσθαι. Sed vide, quae in eum locum diximus.

Si famam seruare] Ridiculus versus Planudis: ridiculum verbum προφυλάσσειν. Quamuis nō totidem verbis, tamen nihil de sententia deperierit hoc modo:

εἰ λῇς εὐδαιμῶν ἐν εὐκλείῃσι διαζῆν.

Disce aliquid] Non possunt ferri Planudeana. Perspicue ita: σπουδάζοις τι μαθεῖν. ἡ μὲν τύχη αὐτίκ' ἀπέπτη.
ἡ δ' τέχνη μίμνει τε, καὶ οὐκ ἀπολείπει ἀνδρας.

Sermo etenim mores] Graecum est:

ἤθους χαρακτήρ ἐστι ἀνθρώπου λόγος.

Exerce studium] Planudeana in multis laborant. Nos veram sententiam tentauimus.

ἄσκει τὴν μελέτην, εἰ καὶ τέχνην ἐδιδάχθης.
ἡ μελέτη τοῦ νοῦ, χεὶρ τὴν ἄσκησιν ἐθίζει.

Vel ὡς μελέτη τοῦ νοῦ, ὡς χεὶρ ἄσκησιν ἐθίζει.

Qui scit contemnere vitam] Planudes. — ὃς οἶδε βίον διαπαίζειν.

παίζειν. Cuius verbi vsus vt ab eo solo incepit, ita in eo solo desinet. Nam sane hæc ridicula sunt. Interea non male ita verterim: οὐ προμίει δὲ τὸν οἶνον, ὅς οὐκ ἀλέγει βιότοιο. Vel, οὐ προμίει τὴν μοῖραν. Non satis mirari possum, quid monstri sit illud διαπαίζειν Planudis.

Disce, sed a doctis] Ne tiro quidem hellenismi ea absurda commisisset, quæ Planudi homini Græco, & Græce docto hic exciderunt. Nos nullo labore omnia verba reddidimus.

μάνθαν' ἀπ' ἐμπείρων, σὺ δ' ἀπείρους ἐσθλὰ δίδαξον.
ἐσθλῶν γὰρ διδαχὴν εἰς πάντας χρὴ διαδοῦναι.

Hoc bibe quod possis] Melius dixisset Planudes:

κὰδ δύναμιν πίνειν, εἴ σοι φίλον ἐσθ' ὑγιαίνειν.
ἡ γὰρ ἄγαν σπατάλη λυγρῆς νόσου αἴτιον ἐστίν.

Laudaris quodcunque palam] Si hiulca & inconcinna Planudeana ferre non potes, his contentus esse poteris:

ὅττι κεν αἰνήσειας κατενώπιον, ἢ δοκιμάσεις,
μὴ τόδε μωμᾶσθαι πάλι κουφοσύνῃσι νόοιο.

Rara datur longo] Contrariam sententiam reddidit Planudes. Nam rara non est hic, vt ipse vertit, ὀλίγη, siue σπανία, sed ἀκριβής. Hæc erat vera mens:

ταῖς μακροῖσι τριβαῖς μεγάλη σύνεσις προσέρχεται.

Ne pudeat, quæ nescieris] Vide, an meliora hæc Planudeanis; quæ ad verbum:

μηδὲ καταισχύνοιο μαθεῖν, τάπερ οὐκ ἐδιδάχθης.
αἰνετόν ἐστι μάθησις, ὁ δ' ἀγνοίης ἔρος, αἰσχρόν.

Cum Venere, & Baccho] Longe rotundius & sententiæ conuenientius, quam Planudeana:

κύπριδι καὶ βάκχῳ ἔρις, εὐφροσύνῃ τε σύνεισιν.
ἀσπάζου τὸ προσηνὲς ἐόν, τὰ δὲ νείκεα φεῦγε.

Alterius specta] Timocles comicus:

ἅπαντα γάρ τοι μείζον' ἢ πέπονθέ τις
ἀτυχήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐννοούμενος,
τὰς αὐτὸς αὐτοῦ συμφορὰς ῥᾷον φέρει.

Quam velum tendere in altum] Velum tendere hic dicitur, quod vetustiores velis tendere. Est autem velificari, vela dare. Itaque genus loquendi imposuit Græco homini, & præterea vocis τοῦ *altū* notio, quod est πέλαγος ipsum. Itaque vertit, λαῖφος ἐς ὕψος ἀείρειν. Inde tota paraphrasis non est vnius assis. Ita igitur dixeris:

τοῖς δυνατοῖς ἐπιχείρει· ἐρετμοῖς πλεῖν γὰρ ἄμεινον

θῖνα πάρ' εἰναλίην, ἢ λαίφεσιν οἶδμα περῆσαι.

Sed gaude potius] Aliud agebat Planudes. Contrarium enim extulit. Tu autem ita:

χαῖρε δὲ μᾶλλον, ὅταν συμβαίνῃ σοὶ κτεατίζειν.

Est ὕστερον πρότερον. Hoc enim volebat auctor: quemadmodum gaudendum, quoties contingit habere, ita non mærendum, cum desinimus habere.

Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis vmbra] Eleganter dicit mortem corporis vmbram, vt quæ nunquam corpus deserit, non magis, quam vmbra: nisi quis malit legere, *corpus & vmbra*. Ignouit autem sibi Planudes in corripiendo vltimam in σκιά. Ego maluissem σῶμά τε γὰρ σκιὰ ὥς. Nam hæc traiectio veteribus familiaris, vt ὄρνιθος ὥς, & multa eiusmodi passim.

Thure Deum placa] Hæc præter morem feliciter reddidit Planudes. Neque meliora ab eo exigenda.

Cede locum læsus] Aliam lectionem secutus est Planudes non contemnendam, referentem omnia ad Fortunam.

Cede locum læsus. Fortunæ cede potenti.
Lædere quæ potuit, prodesse aliquando valebit.

Vulgata lectio ad verbum ita reddenda fuerat:

εἶκε τύχῃ μάλα περ ἀδικούμενος, εἶκε κρατειῷ.
ὁ βλάψας τὸ πρῶτον ἔχει πάλι καί σε ὀνῆσαι.

Quum quid peccaris] Verbum παιδεύειν, quod vsurpauit Planudes, bonam sententiam obscurauit. Quare ita vertimus: ἤν ποθ' ἁμαρτήσῃς, πυκνῶς ἐπίπληξον ἑαυτῷ.

τραύματ' ὅταν θεραπεύοιτ', ἄκος πέλει ἄλγεος ἄλγος.

Damnaris nunquam] Nos verba ipsa assequi possumus aliter, ac Planudes:

μὴ καταγινώσκοιο χρόνον μετὰ μακρὸν ἑταίρου.
εἰ καὶ ἄμειψε τρόπους, τὰ πάλαι μέμνησο δίκαια.

Nam τῶν ὁμήρων Planudis non satisfacit sententiæ.

Gratior officiis] Ilocaliter Planudes officium τὴν προστασίαν, item τὴν ἀρχὴν ex idiotismo Italico & Gallico. Atqui officium apud hunc auctorem est beneficium, vt in illo:

Officium alterius cunctis narrare memento.

Sententia, quam non capit Planudes, hæc fuerit Græce:

τῶν εὐεργεσιῶν χάριν ἴσθ', ἵνα μᾶλλον ἀρέσκῃς,
καὶ μὴ ὁ θρυλληθεὶς ὀλεσίχαρος αὐτὸς ἀκούσῃς.

Officiperdum prouerbialiter, vt quidem hic videmus, vocabant

bant hominem, in quem omnia ingesta beneficia, tanquam in dolium rimosum effluebant. Nos eadem analogia vertimus ὀλιγοχαρεῖν. Si verum esset, quod putauit Planudes, officio, non officiis dicendum erat. Igitur hoc disticho vetamur immemores esse beneficij.

Suspectus caue sis] Suspectũ pro suspicaci noue dixit etiam Tertull. non semel. Planudes solens negligenter. Exactiora sunt: μή ποθ' ὑποπτεύειν, μὴ συνεχὲς ἄθλιος εἴης.

δειλοῖς γὰρ θάνατος καὶ ὑποπτευτῆσιν ἀρήγει.

Quum famulos fueris] Contendimus cum Planude:

εἰς ἰδίας χρήσεις ὠνησάμενος θεράποντας,
ἀνθρώπους μέμνησο καλεῖν, δούλους περ ἐόντας.

In quibus nihil verborum periit. Menander in eam sententiam κἂν δοῦλος ᾖ τις, οὐδὲν ἧττον, δέσποτα,

Ἄνθρωπος οὗτός ἐστι. — Iuuenalis — *vsque adeone Seruus homo est?* —

Quam primum rapienda] Et hic quoque pares cum Planude componimur: αὐτίκα μέμνησο καιροῦ πρώτιστα λαβέσθαι.

μὴ πάλι δίζησαι περ, ἃ πρὶν ὀλίγωρος ἀφῆκας.

Quum tibi sit coniunx, ne res & fama laboret] Planudes legit, *& res, & fama laboret*. Quare ex hac lectione iterum prouocamus eum ad arenam:

εἰ μὲν ἄκοιτιν ἔχεις οἴκοι, τὰ δὲ χρήματα ἔρρει,
καὶ σὺ ὀνειδίζῃ, ἄφιλον φίλον ἀντιφυλάττου. Sed cur nobis vulgata lectio displiceat? quæ ita concipienda erit:

ἢν μὲν ἄκοιτιν ἔχῃς, ἵνα μὴ τὰ σὰ χρήματα ἔρροι,
αἰσχρά τ' ἀκούσειας, ἄφιλον φίλον ἀντιφυλάττου.

ἀρχαϊκῶς dixit nomen amici pro amico, vt Valerius Cato nomen agelli pro agello. Præterea inimicum nomen amici, siue inimicus amicus est Hellenismus, φίλος ἄφιλος. Ita vocatur, qui videtur, & non est amicus. Si tibi sit res & vxor, cauendum, ne quis nomine tenus amicus, nimium familiaris cum muliere consuetudinem stupri habeat, vnde tua fama laboret, & præterea mulier in mœchum tua bona congerat, vnde res familiaris laboret.

Quum tibi contigerit] Atqui idem supra comprehenderat: *Multa legas facito.* alterum autem versum etiam alibi expresserat: *Ne pudeat, quæ nescieris te velle doceri.*

Miraris verbis nudis] Et nos quoque nostram Coronidem adiiciemus, ne Planudes nobis sua imputet:

ὅτι

ὅττι συνείρω ἔπη γυμνοῖσι λόγοισι, τέθηπας.
ἡ δὲ δὴ εὐσταλίη γνώμης τάδε σπεύδειν ἔνωσε.

ATQVE hæc quidem raptim. Neque enim plura licuit per temporis angustias, neque libuit, propter quædam bona in Planude, quibus meliora non desideramus. Sed, vt verum fatear, rara sunt illa, & quæ post tot inconcinnos versus mirari potius, quam laudare possis. Nostro exemplo excitētur nobiliora ingenia ad bene de puerorum studiis simul & moribus promerendum: quorum vtrorumque magnus hodie neglectus. Me quidem paucularum horarum, quas huic auctori & Publij sententiis recensendis dedimus, non pœnitet. Quod si hanc tumultuariam opellam nostrā gratam sibi fuisse boni significauerint, vtiliora & meliora audendi non occasionem tantum, sed etiam ardorem submihistrabunt.

FINIS.